

MECANISMELE LEGISLATIVE
ALE TRANSFORMĂRII
PROPRIETĂȚII AGRICOLE ȚĂRĂNEȘTI
ÎN PROPRIETATE COLECTIVĂ (1949-1962)

Jeana MARICA (PĂTRU)

Summary

LEGISLATIVE MECHANISMS OF THE TRANSFORMATION
OF AGRICULTURAL PROPERTY INTO COLECTIVE PROPERTY
CASE STUDY: DISTRICT OF DRĂGĂNEȘTI-OLT (1949-1962)

Starting from 1949, the agrarian policy of the 60s and the early 70s, thoroughly centred on collectivization (essential component of the socialist revolution) was elaborated under the influence of the Stalinist model and forcefully put into practice, under the careful supervision and “conselling” of the Soviet forces, spread through the country, either through the occupation military or through people in the secret services or, merely openly, through the so/called consellers. So, the collectivization of Romanian agriculture began with calls by the then Soviet – oriented leadership triumvirate of Ana Pauker, Teohari Georgescu and Vasile Luca to model the country on the structure of its Soviet patron because the documents issued by the Plenary Meeting of the Central Committee of the Romanian Workers Party, held on 3/5 March 1949, gave direction to the political changing of attitude of the communist leadership in Bucharest towards rural population in general and towards peasantry in particular. Among other programs, the “Muscovites” sought to shape the Romanian economy to provide agricultural products to the countries of the developing Council of Mutual Economic Assistance (CMEA, or Comecon), the socialist “Common Market” and the resolution of the plenary meeting represented “the fundamental text concerning the collectivization issue, the clearest statement on the agricultural policy of the Romanian communism”.

Despite the change of leadership of the then Romanian Workers Party to the nationalist leader, Gheorghe Gheorghiu Dej, in the late 1950s, the latter continued the commitment agricultural collectivization. This process thus began in earnest in 1957 and lasted until the full collectivization of the country was declared in 1962.

KEYWORDS: agriculture, cooperativisation, the district of Drăgănești-Olt, 1949-1962.

REGIMUL COMUNIST ȘI DIMENSIUNEA POLITICĂ A PROBLEMEI AGRARE

Instaurarea dominației sovieto-comuniste în România nu a fost, cum susțin unii „nostalgici”, un proces istoric firesc și legitim, ci aceasta a fost minuțios pregătită în cabinetul tovarășului Stalin de la Kremlin, cu mult înainte de declanșarea propriu-zisă a procesului. Transformarea României într-o feudă a Moscovei, așa cum se întâmplase și cu celelalte state din central și din sud-estul Europei, a fost rezultatul conexiunii istorice a evenimentelor din timpul celui de-al doilea război mondial, dar și a perioadei imediat următoare acestuia. Pentru instaurarea comunismului, mai bine de 50 de ani, în această parte a continentului European, a fost acuzată, până în anul 1989, neoficial, Uniunea Sovietică și conducerea bolșevică de la Moscova. Cercetările din arhivele naționale și străine, efectuate după 1990, au demonstrat că divizarea Europei în două blocuri politice a fost rezultatul înțelegerilor, din timpul războiului, dintre liderii S.U.A., Marii Britanii și U.R.S.S.-ului. „Venirea americanilor”, devenită o speranță pentru cei închiși și exterminați în închisorile comuniste, a fost a farsă jucată democrației, umanității; a fost un „acord tacit” la declanșarea holocaustului roșu în România, Bulgaria, Ungaria, Polonia, Cehoslovacia.

Scenariul instaurării regimului comunist de tip sovietic, prevedea punctual decapitarea structurilor tradiționale și a democrației de tip parlamentar, dizolvarea instituțiilor statului de drept, introducerea fricii și a terorii ca premisă a realizării unor schimbări fundamentale în mentalitatea colectivă, de natură să ușureze principalul deziderat al doctrinei comuniste – schimbarea tipului de proprietate, trecerea bunurilor funciare, mobile și imobile din proprietatea particulară în cea a partidului-stat. În cursul realizării practice a acestui scenariu, un punct important l-a ridicat dificultatea de a introduce în lumea satelor, tradițională și conservatoare în legătură cu idea de schimbare a regimului proprietății, noile precepte comuniste. Întâi, pentru că relația țăranului cu pământul, dobândit în multe cazuri mai ales prin jertfe în cadrul familiei pe parcursul primului război mondial și păstrat cu dificultate în perioadele de criză ale celui de-al doilea război mondial, era de mai mare intensitate decât cea a altor categorii de proprietari din vechea Românie – ea era o condiție fundamentală pentru a indica statutul social al proprietarului în lumea rurală, ca și gradul de bunăstare a gospodarului. Apoi, nu trebuie uitat că mulți dintre țăranii români au avut ocazia, în calitate de combatanți pe frontul din est, să cunoască riscurile și efectele “tregerii la colhoz” a țăranimii, astfel încât propaganda comunistă în acest sens nu putea avea, în cazul lor, un efect scontat de același grad de mărire cu rezultatele acestei propagande în mediile proletariatului sărac al marilor orașe.

Tocmai de aceea, atunci când a fost pregătit în laboratoarele partidului bolșevic și ale poliției secrete sovietice scenariul sovietizării țărilor ocupate de Armata Roșie la finele războiului, o atenție deosebită a fost acordată acestei probleme. În 1980, într-un seif aparținând fostului lider comunist Boleslaw Bierut a fost găsit un document care cuprindea 45 de directive adresate de centrala N.K.V.D.-ului partidelor comuniste intrate

sub ocupație sovietică. Documente asemănătoare au fost găsite ulterior în fosta R.D.G., Bulgaria și Cehoslovacia, iar un plan similar se pare că a fost prezentat de către Ana Pauker în cadrul Secretariatului C.C. al P.C.R. la 7 martie 1945, a doua zi ce la București se instala guvernul de orientare comunistă prezidat de Petru Groza. Prevăzând dificultățile de comunizare a agriculturii, N.K.V.D-ul trasa partidelor comuniste „frățești” mai întâi sugestii privind falimentarea agriculturii tradiționale, a cărei bază o constituia proprietatea mică și mijlocie asupra pământului, în cadrul directivelor 12 și 13 din planul de sovietizare, așa cum sunt formulate în documentul găsit în seiful liderului polonez Bierut: „Se vor exercita presiuni asupra serviciilor publice în sensul ca acestea să nu acorde acte doveditoare a proprietății asupra pământului. Actele vor arăta doar calitatea de lot dat în folosință, dar niciodată pe aceea de proprietate a deținătorului. Politica față de mica gospodărie țărănească urmează scopul de a face gospodăria particulară nerentabilă. De aceea, trebuie începută colectivizarea. În cazul în care ar interveni o rezistență mai mare din partea țăranilor, trebuie redusă împărțirea mijloacelor de producție repartizate lor, concomitent cu creșterea obligațiilor de predare a cotelor. Dacă nici așa nu se ajunge la rezultatul scontat, trebuie organizat ca agricultura să nu poată asigura aprovizionarea cu alimente a țării, astfel încât necesarul să fie acoperit din import” (se înțelege că este vorba de importuri asigurate de U.R.S.S., la prețuri mult peste nivelul pieței care să mărească gradul de dependență față de Moscova).

Scenariul Moscovei a fost urmat cu atâta zel, încât a fost utilizată ca pretext, pentru înrobirea României față de sovietici, inclusiv, foamea din 1946, care a făcut mii de victime, în special în Moldova: prin gestionarea absolut inumană și ineficientă a acestei crize, efectele psihologice au fost sporite, astfel încât, decizia autorităților de a solicita ajutoare în grâne U.R.S.S.-ului a fost mai degrabă salutară, decât considerată un prim pas în drumul înrobirii economice a României. Paralel cu foamea, un val de epurări și procese politice a tulburat întreaga societate. Serviciile secrete comuniste care au precedat înființarea Securității la 30 august 1948, își făceau simțită din plin prezența operând valuri de arestări. Starea de nesiguranță era sporită de prezența trupelor Armatei Roșii pe teritoriul țării și de abuzurile, mergând până la crime, foarte rar pedepsite, la care se dedau soldații sovietici, aflați sub jurisdicția directă a Comisiei Aliate de Control. Valurile de intimidări ale opoziției politice, încheiate cu trucarea rezultatelor alegerilor din noiembrie 1946, au făcut din ce în ce mai simțită realitatea instaurării dominației sovieto-comuniste în România.

REFORMA AGRARĂ DIN 1945 CONSIDERAȚII POLITICE ȘI LEGISLATIVE

Datorită faptului că în România țăranimea reprezenta patru cincimi din populația țării, problema agrară a constituit de-a lungul timpului o preocupare majoră a cercurilor guvernante. Astfel, la sfârșitul primului război mondial, România a înfăptuit cea mai radicală reformă agrară din Europa. Dar, reforma în loc să producă un avânt agriculturii, a contribuit, într-o anumită măsură, la o evoluție lentă a ei. La început, cauza a fost transferul de pământ, care a generat o criză de adaptare, timp în care nici moșierii

expropriați, nici țăranii împrorietăriți nu au putut obține maximum de roade din exploatarea solului.

Cercurile guvernamentale nu au fost pregătite să înfăptuiască într-un timp scurt o opera așa de vastă, astfel că, definitivarea lucrărilor de reformă agrară au suferit tergiversări nefirești. Statul nu a luat măsuri ferme pentru finalizarea lor, așa că, în condițiile progresului lent al agriculturii, în unele cercuri politice a început să fie vehiculată din nou ideea unei reforme agrare, ca soluție pentru redresarea acestui segment al economiei. Primele sugestii au apărut în 1936, când au devenit cunoscute rezultatele recensământului din 1930. De acum înainte, problema unei noi exproprieri și împrorietării este pusă de anumite grupări politice ca o soluție menită să redreseze agricultura și să amelioreze starea precară a țăranimii. Ideea a fost relansată de țăraniiști, care au dezvoltat-o prin noua formulă ce o adaptau atunci statului țărănesc. Ulterior, ea a fost preluată și de legionari prin lozinca *omul și pogonul*. Până în decembrie 1943, nu întâlnim la vreun partid sau om politic un proiect de reformă, ci doar afirmații cu caracter general. Două grele învinuiri au fost aduse reformei din 1921: că împrorietărirea nu asigurase micului agricultor un trai omenesc și că țăranul nu contribuia în mod mulțumitor la venitul național.

Turnura pe care a luat-o cel de-al doilea război mondial, după bătălia de la Stalingrad, teama de o eventuală neliniște socială în rândul țăranilor, i-a determinat pe liderii liberali, care nu avuseseră în vedere un transfer de proprietate, să subscrie, în decembrie 1943, la o asemenea soluție. Pe 12 decembrie 1943, problema a fost dezbătută și de național-țăraniiști. Aripa stângă a partidului a prezentat atunci, prin Anton Alexandrescu, un amplu proiect de reformă, care preconiza exproprieria pe motive de utilitate națională, socială și politică a tuturor proprietăților rurale de peste 50 ha, cu inventarul viu și mort al exploatărilor. Pe aceste terenuri trebuiau împrorietăriți țăranii cu loturi de mărimi ce variau în funcție de numărul membrilor familiei. Propunerea a fost respinsă de președintele partidului, Iuliu Maniu, care aprecia că, în acea perioadă, aducerea reformei în discuție publică nu era oportună. În plus, s-au ridicat împotriva ei moșierii din conducerea partidului.

După schimbarea regimului politic de la 23 august 1945, problema agrară a fost readusă în discuție, numai că de data asta, cei care au insistat pentru rezolvarea ei prin expropriere și împrorietării au fost comuniștii. În primul său număr local, ziarul *Scânteia* își inaugura propaganda pe tema problemei agrare declarând că împrorietării reprezenta cea mai arzătoare chestiune ce frământa masa țăranimii și că exproprieria se punea atunci *în mod deosebit de acut din punct de vedere politic*. La 24 septembrie 1944, proiectul de platformă al P.C.R. pentru crearea Frontului Național Democrat a detaliat programul comuniștilor în materie de politică agrară. Punctul 3 era consacrat țăranimii și modului de soluționare a problemelor ei esențiale promițând înfăptuirea unei largi reforme prin exproprieria proprietăților agrare de la 50 ha în sus și împrorietării țăranilor fără pământ sau cu pământ puțin. Cum documentul se adresa tuturor forțelor politice ale României, solicitându-le să colaboreze la traducerea lui în viață, acestea s-au văzut nevoite să-și expună punctul de vedere față de propunerile comuniștilor. Partidele și organizațiile care gravitau spre stânga au aderat la principiile enunțate în proiect.

Partidul Național Țărănesc, în *Manifestul-program*, din 16 octombrie 1944, și-a precizat poziția declarând că partidul se situa pe temeiul proprietății individuale țărănești, limitată principal la capacitatea de muncă a unei familii și *că transformarea marii proprietăți agricole de azi, în proprietate țărăneasca va fi una din preocupările de competență în acest domeniu.*

Liberalii, care avuseseră un rol dominant în înfăptuirea reformei agrare din 1921, iar în 1943 optaseră pentru reformă, după 23 august 1944 s-au opus exproprierii moșiilor particulare. În schimb, au admis împrumutarea, pe care o limitau la disponibilitățile de pământ ale satului. Ulterior, conducerea partidului și-a dat acordul pentru înzestrarea țăranilor cu loturi provenite din terenurile părăsite de emigranți și din cele ce ar fi intrat în patrimoniul statului prin cumpărare.

Comuniștii vor readuce în discuție, ca o condiție a soluționării crizei de guvern din octombrie 1944, soluționarea problemei agrare prin înfăptuirea reformei. La 13 noiembrie 1944, în fața unei noi adunări, ținute la Caracal, subsecretarul de stat al agriculturii în guvernul condus de generalul Constantin Sănătescu, Romulus Zaroni, afirma că pământurile moșierilor vor fi împărțite țăranilor înainte de venirea primăverii. *Manifestul F.N.D.*, publicat în ajunul Anului Nou 1944, îndemna țăranii ca în primăvară să *intre cu plugul în propriul pământ* căpătat prin împrumutarea.

La 10 februarie 1945, *Manifestul Frontului Plugarilor* îi îndemna pe țărani să înfăptuiască, imediat, reforma agrară, pe considerentul că guvernul nu dorea să le dea pământ. Intenția avea un vădit caracter instigator. În fața acestor presiuni, pe 11 februarie 1945, generalul Nicolae Rădescu anunța, în cuvântarea publică de la sala Aro din București, că reforma agrară va fi înfăptuită, precizând, în același timp, că se va opune prin toate mijloacele ocupării ilegale a pământului. Dar, guvernul era departe de a mai avea forța necesară să facă ordine. La scurt timp, Frontul Plugarilor trimitea în teritoriu *Instrucțiunile* pentru aplicarea pe teren a reformei. Ele începeau prin a cere țăranilor să confiște moșiile, argumentând că pământul trebuie să le aparțină și că el nu trebuia să le fie dat nici de guvern nici de vreun partid politic. Pământul trebuia preluat gratuit, țăranii neavând de plătit nici un fel de taxă, cum ar fi arenda, dijma, fonduri pentru semințe, sau de altă natură. Singura obligație consta în donarea a zecea parte din recoltă statului timp de 10 ani, pentru ca din acest fond, ce se va crea și prin contribuția directă a statului, să se procure unelte și mașini agricole, care să fie date în folosință țăranilor, prin Stațiunile de Mașini Agricole.

După difuzarea *Instrucțiunilor*, are loc un proces tot mai larg de ocupare de către țărani a moșiilor, proces ce a afectat nu numai proprietățile private, ci și domeniile care, potrivit *Instrucțiunilor*, nu trebuiau împărțite. În ședința Consiliului de Miniștri, din 16 februarie 1945, premierul Nicolae Rădescu a încercat să-l determine pe adjunctul său, președintele Frontului Plugarilor, doctor Petru Groza, să intervină ca să *înceteze agitația de la sate*, dar acesta s-a lovit de totala lipsă de colaborare a celui din urma. Procesul de acaparare a marilor proprietăți de către țărani a fost favorizat de un ansamblu de împrejurări. De îndată ce Armata Roșie s-a răspândit pe teritoriul țării, ea a substituit organele autohtone de ordine public. La 6 septembrie 1944, Inspectoratul General al Jandarmeriei informa Președinția Consiliului de Miniștri, Ministerul de Interne și Subsecretariatul de Stat al Poliției că, din cauza numărului mare de abuzuri săvârșite de ostașii sovietici în satele țării, s-a creat o situație gravă, autoritatea locală fiind complet anihilată, astfel că teritoriul era complet descoperit, la discreția

jefuitorilor. Această stare de lucruri era mai gravă în Muntenia și Dobrogea, unde serviciul polițienesc executat de jandarmi nu mai funcționa. Cum în tot mai multe localități autoritățile administrației publice erau înlocuite, sub presiunile comuniștilor, cu oamenii lor de încredere, pozițiile celor investiți oficial cu dreptul de a menține ordinea deveneau din ce în ce mai subrede. Or, la începutul lui martie 1945, organizațiile aflate în sfera de influență a comuniștilor dețineau conducerea în 52 dintre cele 58 de județe ale României.

După 6 martie 1945, când la cârma țării a venit un guvern ce se bucura de protecția unui partid care incitase masele la lichidarea marii proprietăți, împărțirea moșiilor a continuat cu intensitate sporită. Guvernul nu a întreprins nimic pentru stoparea acestui proces, pe care începea acum să îl considere lipsit de o bază legală, cu atât mai mult cu cât, în numeroase sate, țăranii acaparaseră și pământurile statului. Chiar din prima ședință a Consiliului de Miniștri, din 7 martie 1945, șeful cabinetului promitea că va trece imediat la legiferarea reformei, pornind de la ideea că trebuie să se intre în legalitate, iar pe viitor să se aplice o lege, acceptându-se totodată să se realizeze, în limitele proiectului de program propus. După 23 martie 1945, când a intrat în vigoare decretul de reformă agrară, problema înlăturării exceselor și a ilegalităților săvârșite cu prilejul acaparării abuzive a moșiilor și, mai ales, a celor legate de împrumutări s-a dovedit mai greu de soluționat decât punerea în practică a legii. Primul-ministru a dat însă dovadă de o mare toleranță față de actele de deposedare înlăptuite anterior, cu scopul de a tempera starea de spirit a țăranilor împrumutăriți pe pământurile ilegal confiscate din îndemnul comuniștilor și a Frontului Plugarilor. În cuvântarea ținută la Congresul General al Frontului Plugarilor din 24-27 iunie 1945, Petru Groza recunoștea acolo unde operațiile reformei se înlăptuiseră până la 23 martie 1945 „a trebuit însă și trebuie să ne silim să aducem legea în concordanță cu realitățile și cu împrumutările săvârșite!

Loturile distribuite țăranilor au fost mici, astfel că, la fel ca reformele agrare anterioare, cea din 1945 a amplificat, însă într-o proporție mai largă, numărul gospodăriilor neeconomice. Reforma agrară din 1945 – aprecia Henry Roberts – a avut în mai mare măsură decât vechile reforme o tendință de nivelare a structurii sociale a satului. Ca măsură egalitaristă, ea avea, fără îndoială, o atracție emoțională, creând sentimental că justiția era restaurată. De fapt, comuniștii știau că reforma lor nu va soluționa problemele fundamentale ale țăranimii. Războiul, apoi seceta din Moldova și din alte regiuni au cauzat decăderea agriculturii postbelice, însă ineficienta reformă agrară i-a înlăptit destinul. Țelul comuniștilor a fost acela de a pregăti condițiile viitoarei regrupări a micilor gospodării în noi și mari unități de producție, care puteau fi dirijate și controlate cu ușurință de stat.

CONSECINȚE ALE REFORMEI AGRARE DIN 1945 ASUPRA MARILOR PROPRIETĂȚI ȘI PROPRIETARI (1945-1949)

În primii ani de după cotelura de la 23 august 1944, comuniștii au păstrat o tăcere ostentativă în legătură cu colectivizarea agriculturii, respingând chiar proiectele privitoare la organizarea obștilor propuse de partidele cu care colaborau... Ei nu au negat rolul asociațiilor, însă propaganda lor s-a focalizat asupra cooperativelor de consum, de

prelucrare, de desfacere a produselor agricole și de folosire în comun a tractoarelor. După legiferarea reformei agrare, timp de câțiva ani, comuniștii au repetat aproape nealterate afirmațiile că ei erau cei mai fermi apărători ai proprietății private *moșierii fac propagandă la sate, exploatând forma de colectivizare a țăranimii*. Tovarășa Ana Pauker a demonstrat contrariul în raportul prezentat la Conferința Națională a partidului. Nimeni altul, decât Partidul Comunist atât de hulit de dușmani ca distrugător al proprietății, nu apără cu mai multa îndârjire proprietatea țăranului, meșteșugarului, a micului comerciant.

Rareori, liderii comuniști lăsau să se înțeleagă că exploatarea în comun a pământului putea fi mai profitabilă decât munca pe loturile individuale. La 25 decembrie 1945, în deschiderea ședinței conducerii Frontului Plugarilor, Groza da de înțeles că guvernul nu ar fi avut intenția să copieze organizarea agrară din U.R.S.S.: *„Am stat de vorba cu generalismul Stalin multe ceasuri și îmi spunea: să lăsați plugărima și satele să meargă și să-și croiască singure soarta (!) nimic forțat. Să vă feriți de imitații; să nu faceți colhozuri și sovhozuri”*.

Și în timpul campaniei electorale din 1946, comuniștii au continuat să pozeze în apărători ai proprietății private. A fost publicată broșura *Comuniștii și proprietatea particulară*, în care, după ce se combăteau partidele politice, care *apărau proprietatea burgheziei și moșierimii* Partidul Comunist relua prevederile platformei-program a B.P.D din 20 mai 1946 în legătură cu împrumutarea țăranilor pe pământurile ameliorate de stat; tot atunci, se dădea asigurări că *de rezultatul alegerilor depinde ca țăranii să poată lucra în liniște și culege roadele de pe ogorul lor*.

La începutul anului 1948, partidul continuă să propage lozinca necesității de a acorda sprijin micilor proprietari. Pentru aceasta, arăta rezoluția P.M.R din 21-23 februarie 1948, trebuia pus accent pe corporație, ca mijloc de ameliorare a stării economice a săteanului. Deși, rezoluția nu definește un anumit tip de cooperatie, din text se deduce că ea avea în vedere asociațiile de producție. La 9 februarie 1948, într-o emisiune de radio sovietică, se menționa că în țările din estul Europei, calea țăranilor spre bogăție se putea deschide doar prin cooperatie, dar, în primăvara aceluiași an, Gheorghe Gheorghiu-Dej continua să nege zvonurile potrivit cărora statul ar fi intenționat să-i avertizeze pe țărani.

După numai un an, P.M.R va face o cotitură radicală în politica agrară, încercând să demonstreze, la Plenara din 3-5 martie 1949 a C.C, lipsa de perspectivă a gospodăriei țărănești, în contrast cu G.A.C .

În pre-ziua Plenarei, însă, conducerea comunistă a confiscat restul pământului care fusese lăsat moșierilor prin legea din 23 martie 1945. Vreme de mai bine de doi ani, guvernul s-a abținut de la extinderea cadrului legii agrare, dând dovadă de o oarecare toleranță față de proprietățile lăsate instituțiilor și moșierilor. Atacurile comuniștilor au fost îndreptate, la început, împotriva instituțiilor care reprezentau interesele marilor proprietari. Astfel, chiar a doua zi după promulgarea legii de reformă agrară, Uniunea Centrală a Sindicatelor Agricole a fost dizolvată, iar bunurile ei preluate de stat. În anii 1946-1947 au fost desființate și deposedate de avere celelalte instituții ce aveau legături cu moșierimea. La sfârșitul lui 1947, după abolirea monarhiei, proprietățile familiei regale au fost etatizate; pe 3 august 1948 au fost confiscate pământurile școlilor

confesionale, pe 3 noiembrie, bunurile rurale ale instituțiilor sanitare particulare, iar pe 2 decembrie averile Bisericii Greco-Catolice, desființată prin Decretul nr. 358.

Anul 1948 a fost însoțit de o inovație privitoare la deposedarea proprietarilor de pământuri. Acum, statul a impus agricultorilor cote excesiv de mari, aplicând metode coercitive celor care nu le predau. Este și motivul pentru care i-au determinat pe mulți țărani proprietari, care nu reușeau să achite cotele sau impozitele, să se dispenseze de pământ, declarând că îl donează statului. Această manieră și-a extins prevederile și asupra unor persoane sau instituții ce fuseseră înzestrate cu loturi prin legi speciale, cum ar fi cavalerii Ordinului *Mihai Viteazul* și bisericile.

De asemenea, au fost trecute în patrimoniul statului pământurile instituțiilor, moșiile Academiei, chiar și cele ale școlilor agricole, care, potrivit legii agrare, trebuiau împrăștiate. Apoi, pe 2 martie 1949, a fost emis Decretul nr. 83, pentru completarea unor dispozițiuni din legea nr.187 din 23 martie 1945, în temeiul căruia toate averile moșierilor treceau în patrimoniul statului. Confiscarea lor a început pretutindeni în noaptea de 1-2 martie, înainte de emiterea decretului. Dispozițiile Decretului i-a avut în vedere, în primul rând, pe moșieri, dar și pe țărani. Se pare că, în noaptea de 2/3 martie 1949, au fost deportate 17.000 de familii. Dacă avem în vedere că statistica Ministerului Agriculturii din noiembrie 1948 înregistrase doar 7.703 de exploatari particulare de peste 50 ha, care fuseseră afectate de dispozițiile legii din 23 martie 1945, ar rezulta că peste 9.000 de țărani au împărțit soarta moșierilor.

Ancheta ministerială din noiembrie 1948 stabilise că moșiile de peste 50 ha însemnau 1.013.461 ha. Cum dispozițiile decretului s-au aplicat și unor proprietăți țărănești, se poate aprecia că suprafața confiscată a depășit cu mult un milion de hectare. Odată cu pământul, în patrimoniul statului au intrat 1.317 conace și un număr mai mare de locuințe cu inventarul lor, biblioteci, instrumente muzicale, tablouri, lucrări de artă, bunuri de uz casnic și de altă natură.

DEBUTUL LEGISLATIV AL COOPERATIVIZĂRII DECRETUL 83 DIN 2 MARTIE 1949

Începută în 1945, deposedarea de pământ și distrugerea proprietății individuale asupra pământului, va cunoaște punctual culminant în anul 1949. Dacă reforma agrară din 1945 dădea posibilitatea foștilor proprietari, să-și păstreze un lot de pământ de 50 ha, exceptând de la expropriere anumite categorii – țărănimia înstărită, proprietarii de ferme care pe lângă exemplul de organizare și producție, reprezentau un factor dominant la nivelul întregii agriculturi, după aceea principala grijă a noilor autorități a fost de a-i deposeda și pe aceștia de pământul care le rămăsese. Începutul acestei ample operațiuni, pregătită din timp în cele mai mici amănunte, se va face prin Decretul nr. 83 din 2 martie 1949. Că lucrurile fuseseră puse la punct cu mare atenție o demonstrează faptul că apariția decretului nu reprezintă altceva decât confirmarea legală a unei operațiuni începută cu multă vreme înainte, demonstrată de documentele din arhivă, în care decretul în cauză apare ca fiind de la 1 martie 1948.

Încă înainte de apariția decretului, organizațiile de partid de la sate aveau sarcina „de a conduce lupta pentru îngrădirea chiaburimii, pentru întărirea și dezvoltarea

sectorului socialist în agricultură..., de a educa pe țărani muncitori în spiritual luptei de clasă necruțătoare și al vigilenței neobosite chipul hidos al chiaburului, viclenia și atitudinea lui de dușman de moarte al intereselor țărănimii muncitoare.”

După deposedarea, în cursul anului 1948, de bunurile lor funciare ca și de inventarul agricol, a numeroase instituții posesoare de pământ, în a doua jumătate a anului 1948, atenția s-a concentrat spre lichidarea resturilor pământului moșierești, prin confiscarea acestora și trecerea în proprietatea statului. În acest sens – lucrurile desfășurându-se în mare secret –, la 24 iunie 1948 Direcția I a Circulației Bunurilor Imobile Agricole și Deplasării Populației Rurale în cadrul Ministerului Agriculturii și Domeniilor, direcție nou creată, prin Ordinul confidențial nr. 617.884, cerea serviciilor agricole județene să-i trimită, în două săptămâni, tabele nominale cu toți proprietarii de terenuri agricole cu exploatare de 50 de ha și mai mari existente în fiecare județ, cu indicarea pământurilor pe ramuri de folosință. În aceste tabele trebuiau incluse proprietățile persoanelor fizice sau juridice, proprietățile de 50 de ha sau mai mari ale instituțiilor publice sau private rămase acestora în urma aplicării Legii de reforma agrară din 23 martie 1945, precum și terenurile agricole de la 50 de ha în sus care fuseseră exceptate de la expropriere în baza art. 8 al legii din 1945, ce aparțineau mănăstirilor, a mitropoliilor și așezămintelor bisericesti și spitalicești, așezămintelor de cultură, obștilor și cooperativelor sătești.

În baza situațiilor primite de la județe s-a întocmit planul de confiscare a resturilor averilor moșierești, care se va pune în aplicare câteva luni mai târziu. Pentru punerea în aplicare a acestui plan, la 2 martie 1949, a fost adoptat Decretul 83, pentru completarea unor dispozițiuni din Legea nr. 187 din 23 martie 1945.

Pentru a împiedica acțiunea de sabotare a planului de însămânțări și a producției agricole și pentru a asigura dezvoltarea agriculturii în R.P.R., în art. 2 al decretului 83 din 2 martie 1949 se preciza: „Trec în proprietatea statului ca bunuri ale întregului popor: a. Exploatarele agricole moșierești, care au făcut obiectul exproprierii, potrivit Legii nr. 187 din 1945 și fermele model constituite prin efectul aceleiași legi, cu întregul inventar viu și mort și clădirile aparținând sau afectele acestor exploatare, indiferent de locul unde se află; b. Instalațiile agricole și semiindustriale, bunurile și materialele destinate exploatare, produsele agricole destinate valorificării, oriunde s-ar găsi depozitate, aparținând exploatare moșierești expropriate; c. Toate creanțele, titlurile, precum și participările și drepturile decurgând din activitatea exploatare moșierești expropriate”.

În scopul punerii în aplicare a Decretului erau mobilizate importante forțe. Era pus în mișcare un imens aparat de propagandă care să lămurească țărănimea muncitoare că „moșierii expropriați sunt și nu pot fi decât cei mai îndârjiți și înrâiți dușmani ai celor ce muncesc. Ei au sabotat toate măsurile luate de guvern în sprijinul țărănimii muncitoare, semănând panică, neîncredere și dușmănie împotriva puterii de stat a oamenilor muncii.”

Ei au sabotat în permanență planul însămânțării, colectările, etc. și au lăsat în paragină și degradează exploatare agricole, lovind astfel în interesele oamenilor muncii. Ei erau cei mai vicleni răspânditori de zvonuri, împânzind lumea satelor cu minciuni care uneori au adus pagube țărănilor muncitori prinși în cursa acestor zvonuri de exemplu: tăieri de vite înainte de recensământ sau înainte de sărbători etc. Toată averea acestor dușmani ai poporului muncitor, a fost strânsă din sudoarea muncitorilor de la oraș și

țăranilor muncitori deopotrivă. Această avere este fructul exploatării nemiloase de zeci și sute de ani a oamenilor muncii de la orașe și sate. Avera strânsă din truda poporului muncitor se întoarce acum (prin decretul 83 – n.n.) în mâinile celor de la care a fost furată. Această avere intră în posesia oamenilor muncii de la orașe și sate, ca un bun al tuturor celor care muncesc: ea trece în proprietatea R.P.R., a statului nostru care o va administra în folosul și pentru îmbunătățirea traiului celor ce muncesc de la orașe și sate.”

Exproprierea totală a proprietății moșierilor se făcea „din inițiativa Partidului Muncitoresc Român, avangarda clasei muncitoare și conducătorul celor ce muncesc de la orașe și sate, în lupta pentru o viață liberă și îmbelșugată.”

În baza instrucțiunilor cu privire la desăvârșirea reformei agrare, se înființau comisiile județene, organizate de către Comisia centrală pentru desăvârșirea reformei agrare, comisii care erau compuse din: secretarul județenei P.M.R., delegatul sindicatului agricol, prefectul județului și directorul serviciului agricol județean. Comisiile aveau sarcina de a efectua „operațiile de prelucrare pe baza tabelelor anexe”, identificând și exploatările și bunurile agricole ce eventual au fost omise din tabele și cărora urma să li se aplice același regim. Tot comisiilor județene le revenea sarcina de a organiza comisiile de plasă și comisiile comunale, pentru fiecare proprietate cu conac câte o comisie, care urma să fie convocate pentru instruire la județeană P.M.R.

Conform instrucțiunilor primite de la județeană P.M.R., paza bunurilor preluate urma să fie asigurată de echipe special formate „din alte elemente decât cele însărcinate cu preluarea”. Elementele ce urmau să alcătuiască echipele de pază trebuia să fie „mobilizate din rândurile muncitorilor din fabrici și uzine, completarea acestora până la acoperirea necesarului, făcându-se cu elemente verificate din masa țăranimii sărace”. Instrucțiunile mai precizau că delegații din comisie care urmau să fie însărcinați cu administrarea unității preluate ca și delegatul P.M.R., era de dorit să nu fie din localitatea respectivă.

Cu toate aceste măsuri, atunci ca și astăzi, secretul nu se putea păstra așa cum doreau autoritățile. Astfel, la scurtă vreme de la punerea în aplicare a Decretului, județeană P.M.R. Olt raporta că „la preluarea moșiilor din județul Olt, s-a constatat că în cătunul Uria, comuna Frunzaru, la fosta moșie Dobrescu nu s-a găsit nimic. Totul a fost încărcat și transportat, cu 2-3 săptămâni înainte de preluarea moșiei”. Au fost, însă, și proprietari care s-au trezit în mijlocul nopții că trebuie să părăsească moșia și să plece în necunoscut.

Nu întâmplător plenara CC din 3-5 martie 1949 survine la doar o zi de la emiterea decretului 83 din 2 martie 1949 prin care se confiscau bunurile moșierilor. Aplicarea acestuia s-a făcut grăbit, în noaptea de 2 spre 3 ale aceleiași luni. Pe lângă confiscarea bunurilor, decretul a mai inaugurat o practică care va însoți și sprijini în permanență cursul colectivizării: deportarea. Fie că a avut o dimensiune punitivă, fie una demonstrativă sau preventivă (în general, cele mai mari răscoale țărănești au fost urmate de deportări masive de familii chiar și din satele care nu au contribuit la tulburare, dar care au avut neșansa de a se situa în proximitatea focarului), deportarea reprezintă o realitate la fel de gravă ca și arestarea.

Gravitatea se explică prin două motive: pe de o parte e vorba de condițiile multora dintre cei cărora le fusese aplicată ștampila de „Domiciliu Obligatoriu” pe actul de

identitate (supraveghere permanentă, convocarea periodică la Miliție, controlul inopinat la domiciliu – inclusiv noaptea – solicitarea autobiografiilor, verificarea corespondenței, descinderi la Securitate), iar pe de alta parte practica abuzivă care mergea chiar împotriva prevederilor legale (ele însele contrare în mare parte dreptului natural). Așa se face că, după aprecierea lui Henry Roberts, în afara celor 7.703 de proprietari de suprafețe agricole superioare limitei de 50 ha (definiția legală a moșierului) identificate prin recensământul din anul anterior, alți 9.000 de țărani care nu se aflau deci sub incidența decretului 83 au fost ridicați de către forțele de ordine și duși în centrele de deportare din câmpia Bărăganului (zona care și-a câștigat renumele infam de „Siberie a României”).

PROCESUL COLECTIVIZĂRII ÎNTRU LEGALITATE ȘI CONSTRÂNGERE

La Plenara din 3-5 martie 1949 a fost stabilit un program detaliat de transformare socialistă a agriculturii. Existau destule dovezi care să ateste ostilitatea țăranilor față de colhoz și spiritul lor individualist, tocmai din această cauză, în perioada în care comuniștii nu dominau încă societatea românească, au manifestat prudență în politica promovată față de lumea satelor. Plenara pornea de la teza leninistă potrivit căreia socialismul nu putea fi construit numai la oraș, iar la sate să se mențină proprietatea privată; prin urmare, socialismul trebuia să fie extins în mod obligatoriu și în lumea rurală. Se făcea apel la dictonul lui Lenin, potrivit căruia proprietatea privată produce *capitalism și burghezie permanent, spontan și în proporție de masă*. Este suficient să avem în vedere datele oferite de Plenară, care atestau o deteriorare a stării sociale de la sate comparativ cu cele înregistrate la recensământul din 6 aprilie 1941. În perioada 1941-1948, suprafața ocupată de exploatarea agricole cuprinse între 1 și 5 ha a sporit de la 30,9% la 47,4%, dar la toate celelalte grupe de proprietate s-au înregistrat căderi: astfel, la exploatarea cuprinse între 5 și 10 ha, diminuarea era de 7,1%, la cele având între 10 și 20 de ha, ea a fost de 4%, iar la cele având între 20 și 50 ha, de 1,2%. Un spor îngrijorător de mare l-au înregistrat însă gospodăriile pitice, care aveau mai puțin de 1 ha și ocupau 7,1% din suprafață, față de numai 1,9% în 1941.

„*Ne sprijinim pe țăranimea săracă, întărim alianța cu țăranimea mijlocie și purtăm un război fără cruțare împotriva chiaburimii*”. Aceasta a fost lozinca utilizată în U.R.S.S. în perioada *marii cotituri* și pe care P.M.R. o va prelua și, ceea ce este mai grav, o va aplica în România. Plenara, rezoluția, arată că exploatarea agricole mai mici de 5 ha erau nerentabile și nu puteau asigura bunăstarea familiei țărănești. În plus, ele erau divizate în numeroase parcele situate la distanțe relativ mari de locuința proprietarului. Ori, acești țărani săraci ar fi preferat, după părerea liderilor comuniști o formă diferită de producție. Țăranii mijlocași erau considerați proprietarii care dețineau între 5 și 10 ha și, potrivit ideologiei partidului, aceștia trebuiau să fie principalii aliați de la sate ai clasei muncitoare.

Ei urmau să fie atrași în acțiunea de constituire a socialismului, căci exploatarea lor puteau reprezenta puncte de sprijin pentru noile G.A.C.-uri. Chiaburii constituiau o altă categorie de proprietari agricoli. Încadrarea în această categorie nu se făcea ținându-se

cont numai de suprafața de pământ, ci se avea în vedere faptul că aceștia foloseau forța de muncă salariată.

În prima etapă, s-a urmărit dislocarea chiaburilor din pozițiile mai importante ale comunităților rurale. Apoi, în decursul procesului de lichidare, ei au fost ridicați în cursul nopții și trimiși cu domiciliu forțat în alte zone ale țării, ori întemnițați, sub diferite pretexte, în special sub cel al sabotării politicii de colectivizare a agriculturii. Procesul a fost declanșat chiar în cursul anului 1949, însă el a căpătat o deosebită amploare cu începere din 1950, iar victime ale represiunii au căzut adesea, odată cu chiaburii și mulți țărani mai puțin înstăriți ori chiar săraci. La nivelul întregii țări, condamnările pentru un asemenea motiv au atins proporții nemaîntâlnite până atunci în România. Potrivit declarației făcute de liderul comunist Gheorghe Gheorghiu-Dej la Plenara C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie - 5 decembrie 1961, până în mai 1952, când Ana Pauker și Vasile Luca au fost înlăturați din conducerea partidului, acuzați fiind, printre altele, și de nesocotirea principiului liberului consimțământ în procesul colectivizării – au fost arestate *în numele luptei împotriva chiaburilor, peste 80.000 de țărani, între aceștia 37.000 de mijlocași și 7.000 de țărani săraci, dintre care peste 30.000 au fost judecați în procese publice.*

Plenara a propus organizarea treptată a colectivizării, sugerând să se înființeze, la început, un număr relativ mic de asociații cu rol de gospodării - model, menite să convingă și alți țărani de avantajele acestei forme de cultivare a pământului. Extinderea numerică trebuia făcută paralel cu dezvoltarea industrială a țării, astfel încât, industria să fie capabilă să furnizeze agriculturii mașinile agricole necesare, formării cadrelor specializate și a creșterii conștiinței maselor țărănești în privința superiorității și necesității gospodăriei agricole.

După Plenara din martie 1949, conducerea centrală a P.M.R. a solicitat comitetelor județene să propună localitățile în care activiștii lor urmau să declanșeze propaganda pentru colectivizare.

S-a sugerat, ca în fiecare județ, în special în cele cu suprafețe mari destinate culturilor cerealiere, să fie constituită câte o asemenea Gospodărie Agricolă Colectivă, care să funcționeze ca unitate – model și care să fie sprijinită de stat, prin G.A.S-uri și Stațiunile de Mașini și Tractoare. Înscrierea trebuia făcută numai pe baza liberului consimțământ. Primirea chiaburilor era strict interzisă.

În iulie 1949 s-au înregistrat un număr de 60 de cereri de înființare de G.A.C-uri, însă C.C. al P.M.R. a aprobat numai 21, considerând că celelalte nu îndeplineau condițiile necesare. Astfel, în luna august a aceluiași an a fost aprobată de către Ministerul Agriculturii înființarea primului lot de G.A.C-uri.

În raionul Drăgănești-Olt, regiunea Roșiorii de Vede, au luat ființă două G.A.C-uri : *Ștefan Țugui*, în satul Vătoși, comuna Crâmpoia și *6 Martie*, în comuna Stoicănești. De remarcat, că în toate aceste G.A.C. s-au înscris în proporții covârșitoare țărani din categoria celor săraci, care posedau suprafețe mici de pământ. Media de suprafață a G.A.C-urilor urma să fie stabilită între 100 și 200 de ha, iar cea socotită pe familia de țărani colectivști, de cel puțin 3 ha; în cazul în care aceasta era mai mică, ea urma să fie completată cu donații din terenurile aflate în proprietatea G.A.S-urilor, din loturile demonstrative, din cele ale bisericilor care *donau* statului pământul, sau din terenul comunelor. Primele 21 de G.A.C-uri s-au bucurat de numeroase avantaje din partea

statului. Astfel, ele au primit anumite suprafețe de pământ și sedii proprii, în locuințele confiscate de la diferite persoane care fuseseră arestate sau mutate cu domiciliul obligatoriu în alte părți. De asemenea, au fost scutite timp de doi ani de impozite, iar recolta obținută a fost distribuită în totalitate sătenilor asociați, în funcție de munca prestată. În plus, prin comasarea pământurilor celor care s-au înscris în gospodăriile colective, noile unități au intrat în posesia celor mai bune terenuri situate în vecinătatea localităților respective, operația comasării, realizată acum atât la fermele de stat, cât și la G.A.C-uri, provocând nemulțumiri și chiar revolte în rândurile sătenilor necolectivizați, cărora li s-au repartizat pământuri de slabă calitate situate la mare distanță de sat. La sfârșitul primului an de muncă în G.A.C, rezultatele au fost mulțumitoare, acest lucru datorându-se și favorurilor de care s-au bucurat. Acest lucru a determinat înscrierea a noi membrii în G.A.C., îndeosebi s-au înscris țărani cu o situație materială precară.

Comitetele județene de partid vor organiza echipe de agitatori, formate din activiștii lor și din membrii asociațiilor deja constituite. Metodele acestora nu aveau nimic de a face cu *liberul consimțământ*.

În primii ani de după Plenară, creșterea numerică a G.A.C-urilor a fost destul de lentă. Conducerea partidului a încurajat asocierea țăranilor în întovărășiri agricole. În septembrie 1951 s-a renunțat la soluția colectivizării accelerate în folosul întovărășirilor agricole, care întâmpinau mai puțină rezistență din partea țăranilor. După 1951 întovărășirile agricole, care se fondau pe principiul proprietății private asupra pământului, au sporit numeric mult mai repede decât G.A.C-urile, dar propaganda comunistă nu s-a sfiit să prezinte această mișcare ca pe un progres al sectorului socialist al agriculturii. De altfel, la Plenara C.C. al P.M.R. din noiembrie-decembrie 1961 Alexandru Moghioroș reamintea că rezoluția fundamentală din 3-5 martie 1949 recomandase constituirea întovărășirilor, care puteau face mai ușor tranziția spre G.A.C-uri, acuzând-o pe Ana Pauker că amânase aplicarea acestei recomandări, pe motiv că țăranii ar fi putut părăsi G.A.C-urile existente pentru a intra în întovărășiri.

Anul 1953 a adus unele concesi pentru țărani. De exemplu, la 10 septembrie a fost anunțată o reducere, alături de unele scutiri ale impozitelor stabilite asupra G.A.C-urilor și asupra gospodăriilor individuale, dispozițiile hotărârii Consiliului de Miniștrii aplicându-se cu începere de la 1 ianuarie 1953. Paralel, unele impozite și cote de livrări la lapte, carne, lână au fost reduse și s-a instituit un nou sistem de vânzări, în avans, la animale vii, produse animaliere, materii prime, fructe, legume. Au fost reduse apoi cu 50 % taxele pe vânzarea produselor din gospodăriile țărănești, care îi rămâneau săteanului după livrarea cotelor obligatorii, cu condiția ca surplusurile respective să fie vândute statului.

Aceste concesi urmăreau să-l impulsioneze pe țăran, și să-i crească încrederea în partid. Ca urmare a acestor măsuri, în lumea satelor s-a mai temperat neliniștea socială. Dar ritmul colectivizării a mai fost influențat și de alți factori. Sectorul socialist al agriculturii, în care erau incluse fermele de stat, pământurile instituțiilor, ale G.A.C-urilor și pe cele ale întovărășirilor, producea, procentual, mai puține cereale și legume în raport cu suprafața pe care o deținea, în vreme ce ponderea gospodăriilor individuale mijlocii sporise ca și cantitatea bunurilor agricole pe care ele o realizau. Astfel, potrivit calculelor

de la sfârșitul lui 1956, gospodăriile mici și mijlocii, respectiv cele care aveau o suprafață între 5-20 ha, asigurau circa 75 % din întreaga recoltă de cereale și de legume a țării.

La cel de-al doilea Congres al P.M.R. din 22-28 decembrie 1955, s-a stabilit extinderea colectivizării ca principal obiectiv al politicii agrare, astfel ca până în 1960 sectorul socialist al acestei ramuri să devină predominant, iar producția agricolă realizată de el să ajungă la 60-70 % din totalul producției-marfă. Între prioritățile partidului se aflau: intensificarea muncii de constituire a noilor asociații agricole și gospodării colective, întărirea și dezvoltarea gospodăriilor și întovărășirilor existente, creșterea productivității în agricultură.

Revoluția maghiară din 1956 a generat neliniște și în rândul conducerii comuniste de la București. Astfel, printr-o serie de decrete și hotărâri ale Consiliului de Miniștri, emise în 1956 și în primele luni ale lui 1957, a fost eliminat sistemul livrărilor în cadrul cotelor obligatorii care se aplicau producătorilor particulari la grâu, floarea soarelui, semințe de leguminoase, cartofi și lapte. Țăranii care dețineau mai puțin de un ha de pământ, precum și cei cu loturi particulare, dar membrii ai G.A.C., erau scutiți de livrările obligatorii de carne.

În privința colectivizării, liderii comuniști nu au făcut nici o concesie, înființarea G.A.C-urilor fiind în continuare stimulată.

Anul 1957 a fost un an ciudat prin măsurile adoptate de partid: pe de o parte, au fost adoptate măsuri care ușurau într-o anumită măsură, atât sarcinile țăranilor necolectivizați, cât și pe cele ale G.A.C-urilor, pe de alta parte, ponderea colectivizării înregistrează procente din ce în ce mai ridicate. Astfel, la 7 iulie 1957, Comitetul Regional Dobrogea al P.M.R. anunța că pământul de aici trecuse în proporție de 100 % în proprietate socialistă. La sfârșitul aceluiași an, asocierea țăranilor înregistra proporții mai ridicate în regiunile Galați, procent 45,6%, Timișoara, 29,9 %; în celelalte regiuni ponderea era cuprinsă între 20-17,4 %.

Aderarea masivă a țăranilor dobrogeni la gospodăriile colective poate fi explicată prin particularitățile structurii proprietății de aici. Locuitorii Dobrogei dețineau, în medie, cele mai întinse suprafețe de pământ din România, însă terenurile lor erau slab productive. Țăranii, însă, erau obligați să predea statului cote din produsele agricole nu în funcție de productivitatea solului, ci de suprafața avută în proprietate. Cum majoritatea nu le puteau acoperi din recolta obținută, au considerat că era mai convenabil să se înscrie în G.A.C., pentru a scăpa de înrobitoarele sarcini ce apăseau pe umerii lor.

Succesul înregistrat în Dobrogea a determinat conducerea centrală a partidului să impulsioneze propaganda pe tema colectivizării în întreaga țară. O parte dintre activiștii organizației regionale a partidului de la Constanța au fost transferați în alte regiuni, cu sarcina expresă de a extinde colectivizarea în cât mai multe localități. Anul 1957 a reprezentat, de fapt, o etapă de ofensivă generală în această direcție. Ea a fost însoțită, aproape pretutindeni, de brutalități și ilegalități comise de cei trimiși să-i convingă pe săteni de avantajele exploatării în comun a pământului. În multe sate au fost regizate adunării țărănești la care au participat un număr mic de săteni, selectați de delegații regionali ai partidului, care și-au dat acordul pentru transformarea întovărășirilor existente în gospodării colective. Astfel, întovărășii deveneau, fără acordul lor, colectiviști, fiind obligați, prin statutul-tip al G.A.C-urilor, să predea asociației inventarul viu și mort pe

care îl dețineau. Această metodă de colectivizare forțată utilizată în 1957 a generat împotriviri care, în unele sate, s-au transformat în răzmerițe, amploarea lor fiind determinată în mod frecvent de agresivitatea cu care autoritățile detașate în comune încercau să-i convingă pe săteni să se înscrie în G.A.C.

Printre cele mai violente revolte au fost cele înregistrate în câteva sate din jurul Focșaniului, care au fost reprimare de Batalionul de Securitate din acel oraș. Urmarea reacției țăranilor a fost aceea că persoanelor devenite colectiviste fără consimțământul lor li s-a permis să revină la statutul lor juridic anterior și să își recupereze inventarul preluat în mod ilegal. În plus, în comunele în care funcționa deja G.A.C., o buna parte dintre țărani s-au putut retrage, fără a întâmpina opoziție din partea autorităților. După aceste agitații, anul 1957 a reprezentat un scurt recul în propaganda partidului legată de colectivizare. Și totuși, în unele regiuni, s-au înființat noi G.A.C-uri. Incluziunea sătenilor în G.A.C-uri și în întovărășiri s-a făcut aproape pretutindeni prin folosirea unor mijloace violente și neortodoxe. Practicarea acestora este confirmată de arhive, de mărturiile țăranilor, dar și de liderul partidului. Astfel, la Conferința de presa ținută la Constanța, în aprilie 1958, când s-a sărbătorit colectivizarea completă a Dobrogei, prim-secretarul partidului recunoștea că unele dintre metodele folosite pentru colectivizare violaseră principiile liberului consimțământ. Cu toate acestea, activitatea propagandistică a echipelor de agitatori a continuat pe tot parcursul anului 1957 și 1958. Rezultatul: numărul țăranilor colectivizați a crescut.

La Plenara C.C. al P.M.R. din 26-28 noiembrie 1958 s-a decis, între altele, realizarea unui ritm mai rapid de transformare socialistă a agriculturii. Ministrul adjunct al Agriculturii și Industrii Forestiere, Eugen Alexe, avea să declare într-un interviu acordat în mai 1959 ziarului *New York Times*, că, păstrându-se ritmul din ultima perioadă, colectivizarea totală a satelor se putea realiza cu ușurință în următorii trei ani. Acesta menționa că, numai în primele cinci luni ale aceluși an, peste un milion de ha intraseră în sectorul socialist.

La 30 iulie 1959, oficiosul partidului, *Scânteia*, scria că la acea dată, sectorul socialist cuprindea 5,87 milioane de ha, care reprezentau 68,5 % din totalul suprafeței arabile, ceea ce ar fi însemnat un spor de 17,5 % față de sfârșitul anului 1957. Declarațiile din următoarele luni ale altor demnitari evidențiază creșteri neîntrerupte în sectorul socialist. Astfel, ministrul agriculturii, Ion Cozma, într-un articol apărut în *România Liberă*, din 15 decembrie 1959, arată că sectorul socialist deținea 71,3 % din suprafața arabilă a țării. Sectorul cooperatist participa cu 63,3 % din totalul pământului agricol și în el erau angajate 2.610.000 familii, adică 72,5 % din totalul lor. Creșterea suprafeței arabile din 1959 a fost realizată, în special, prin aplicarea decretului nr. 115 din 30 martie 1959, care confisca întregul pământ ce nu era cultivat direct de familia proprietarului și interzicea darea lui în parte, închirierea și folosirea muncii salariate de către posesor. În comunele în care nu existau G.A.C-uri, aceste terenuri au fost repartizate, sub formă de *folosință veșnică*, gospodăriilor colective.

În anul următor, 1960, întinderea de pământ a sectorului socialist a ajuns la 81,9% din suprafața agricolă totală a țării. La Congresul al III-lea al P.M.R., din 20-25 iulie 1960, secretarul general avea motive să afirme că, sarcina trasată de congresul precedent, de a asigura preponderența sectorului socialist, fusese realizată. Dej arăta că 680.000 de

familii de țărani, cu 1,8 milioane ha de teren arabil, rămăseseră în afara sectorului socialist. Acestea erau situate în zonele montane. Conducerea partidului se declara satisfăcută de evoluția procesului de colectivizare a agriculturii, dar pe de altă parte, rezultatele obținute de acest sector au fost sub nivelul anticipat. De exemplu, în 1955, Congresul al II-lea al partidului preconiza pentru 1960 o producție de cereale de 15 milioane de tone, ori cel mai ridicat plafon din acel cincinal a fost de numai 11 milioane de tone în 1957, an în care recolta a fost foarte bună.

După colectivizare, slaba eficiență economică a sectorului socialist a constituit o permanentă sursă de îngrijorare pentru regim. La sfârșitul anului 1960, de exemplu, în România, funcționau circa 5.000 de gospodării colective, însă, o bună parte dintre acestea erau nevoite să contracteze an de an credite de la bănci, pe care nu erau capabile să le returneze.

La începutul anului 1962, conducerea partidului a declanșat ofensiva finală a colectivizării. Pretutindeni, acolo unde locuitorii reușiseră să se împotrivescă până atunci acțiunii de colectivizare, echipe de activiști au fost trimise la sate de către organizațiile regionale și raionale. Acestea au fost înștiințate că nu se pot întoarce acasă până când nu reușeau să organizeze asociația în localitatea în care erau detașate. În primăvara anului 1962 conducerea partidului anunța oficial încheierea procesului de socializare a agriculturii. Între 23-25 aprilie 1962, Plenara C.C. a făcut un bilanț elogios al activității desfășurate de membrii partidului pentru realizarea programului stabilit la 3-5 martie 1949. Două zile mai târziu, pe 27 aprilie 1962, la București a fost organizată o sesiune extraordinară a Marii Adunări Naționale, cu participarea a 11.000 de țărani, număr considerat simbolic de către liderii comuniști, întrucât ar fi echivalat cu cel al țăranilor uciși în cursul răscoalei din 1907, consacrată procesului de colectivizare a agriculturii.

În realitate, o parte dintre țărani au continuat și după 1962 să rămână necolectivizați, între aceștia sătenii din regiunile montane, care nu au intrat în atenția partidului, dar și unii dintre țăranii din zonele de deal și de munte care, în pofida presiunilor exercitate asupra lor, au refuzat sistematic să semneze cererile de înscriere în colectiv. Într-o serie de localități, aceștia au fost considerați membrii de drept ai asociației, iar în altele, țăranii respectivi au fost deposedați de pământ, atribuindu-li-se loturi în alte comune, la mare distanță de gospodărie, pe care au refuzat să le primească. Unii au părăsit localitatea în care domiciliu, angajându-se în diferite sectoare ale economiei. Nu puțini dintre ei au rămas în satul de origine, reușind să facă față împovărătoarelor sarcini ce apăsau asupra lor, datorită faptului că s-au dovedit întreprinzători, să își asigure condiții de trai multumitoare, adeseori mult mai bune decât cele ale țăranilor colectivști.

Ca potențial numeric, *chiaburimea* a reprezentat, aparent, un procentaj relativ redus. În realitate, *chiaburimea* reprezenta pentru regimul comunist o dublă amenințare: pe de o parte deținea 24,81 din suprafața agricolă; pe de altă parte, gospodăriile țăranilor înstăriți opuneau cea mai mare rezistență pe plan economic și social la asaltul colectivist promovat cu toate mijloacele de reprimare.

Un loc important în cadrul programului de colectivizare l-a ocupat fundamentarea liniei politice și a metodelor tactice față de diferitele categorii sociale existente la sate. Țărănimea săracă și mijlocașă a constituit, cel puțin în documentele partidului, aliatul

clasei muncitoare în procesul *revoluției și construcției socialiste*. Având o pondere de 49,5 din numărul total al gospodăriilor agricole individuale, țărănimea săracă (cu loturi de până la 3 ha) deținea 35,67 % din suprafața agricolă. Țărănimea mijlocașă, reprezenta 41,3 % din numărul gospodăriilor țărănești individuale, deținând 43,99 % din suprafața agricolă. Ca putere economică, țărănimea mijlocașă deținea circa jumătate din mijloacele de producție din agricultură și aducea pe piață cantități importante de cereale marfă. În prima fază a colectivizării ea a constituit obiectivul principal al atragerii în structurile colectiviste datorită inventarului viu și mort pe care îl deținea. În viziunea partidului țărani săraci și mijlocași făceau parte din clasa socială a țărânimii muncitoare. De altfel, în cuvântarea liderului comunist, Gheorghe Gheorghiu-Dej, în cadrul Plenarei din 3-5 martie 1949, plenară ce deschidea drumul colectivizării, lansa lozincă: „*Ne sprijinim pe țărănimea săracă, strângem alianța cu țărani mijlocași și ducem o luptă neîntreruptă împotriva chiaburimii*”.

În agricultura românească exista și categoria socială a muncitorilor agricoli. Aceștia își desfășurau activitatea în fermele agricole de stat, în stațiunile de mașini și tractoare sau în gospodăriile țărânimii înstărite. În Oltenia numărul lor nu depășea câteva mii.

O altă categorie socială o reprezenta țărănimea înstărită, care, în Oltenia, la 1 ianuarie 1949, reprezenta 8,7 % din numărul gospodăriilor țărănești individuale. Ea deținea 19,30 % din suprafața agricolă. Aceasta a constituit dușmanul principal din lumea satului pentru regimul comunist.

Pentru a deosebi pe țăranul muncitor (sărac și mijlocaș) de țăranul înstărit (numit de propaganda comunistă chiabur), în documentele

Plenarei din 3-5 martie 1949 au fost stabilite următoarele criterii: dacă are pământ, în ce regiune se află pământul, dacă mai posedă și alte mijloace de producție, felul culturilor, cât produce și cât aduce din producția sa la piață, dacă exploatează sau nu munca străină, dacă este sau nu exploatat de alții, mărimea familiei etc. Aceste criterii nu au fost respectate, prioritate având criteriul politic sau bunul plac al autorităților sătești și raionale.

STABILIREA UNEI NOI IERARHII SOCIO-ECONOMICE ÎN LUMEA SATULUI ÎN ACORD CU NOUL TIP DE PROPRIETATE: ȚĂRĂNIMEA MICĂ ȘI MIJLOCAȘĂ. INTRODUCEREA CONCEPTULUI DE CHIABUR

Gospodăriile agricole, la începutul anului 1949 erau grupate astfel: gospodăriile țărănești sărace reprezentau 19,2% (4,5% din cele sub 0,5 ha), cele mijlocașe 59,8% (fiind cele mai numeroase, între 1-10 ha), cele chiaburești 24,81% (10-50 ha), dacă am ține cont de criteriul economic. Dar cum criteriul economic a fost secundar, cel politic fiind prioritar, începând cu 1950 cifrele au suferit modificări.

La această cauză s-a adăugat și divizarea proprietății pe moștenitori, precum și efectul Decretelor 83 din 1949, 183 din 1949, 111 din 1951, 131 din 1952, 308 din 1953 etc.

La începutul campaniei de colectivizare, numărul și suprafața totală, după mărimea gospodăriilor agricole, a fost:

Categoria de gospodărie	Nr. de gospodării	Procent de nr. gospodării	Suprafața agricolă deținută în ha	Procentaj Suprafața agricolă
Total regiune	172.948	100,0	1.135.651	87,67
Pana la 1 ha	28.878	14,7	26.092	19,23
1-3 ha	62.227	34,8	179.931	15,84
3-5 ha	40.302	22,1	211.311	18,60
5-10 ha	30.840	19,2	288.433	25,39
10-20 ha	8.170	6,9	148.625	13,08
20-50 ha	1.773	1,8	70.750	6,22
Peste 50 ha	757	0,5	62.682	5,51

Analizând structura de clasă a economiei agricole, grupurile sociale ale satului, relațiile de clasă în mediul rural, Dej a elaborat criteriile generale de departajare a țărănimii și a altor proprietari în categoriile de săraci, mijlocași, chiaburi: *dacă are pământ, cât pământ posedă, în ce regiune se află pământul, dacă mai posedă și alte mijloace de producție, felul de cultură, cât produce și cât aduce din producția sa la piață, dacă exploatează sau nu munca străină, dacă este exploatat de alții, mărimea familiei etc.*

Apar în această *înșiruire* atât criteriile economice – suprafața de pământ pe care o posedă –, dar și cele politice – dacă exploatează sau este exploatat. Distincția chiabur – mijlocaș a fost atât de *elastică* și neclară, încât conducerea partidului s-a confruntat cu numeroase rapoarte, în care se cereau lămuriri suplimentare. Președintele Comitetului Executiv al Sfatului Popular Raional Drăgănești-Olt, într-o adresă către Comitetul Executiv al Sfatului Popular Regional București, din 19 septembrie 1952, cerea *indicații în detaliu cu privire la ce trebuie scris în rubrici*, afirmând că *nici cei mai buni activiști nu reușesc să-i identifice pe chiaburi*.

Stabilirea categoriilor, după rațiuni politice de circumstanță, în care factorii economici au avut doar o importanță secundară, este dovedit și de circulara Comitetului Executiv al Sfatului Popular Regional București, din 16 aprilie 1953, prin care proprietarii de pământ și alte mijloace puteau să fie încadrați în categoria chiaburilor fără să se țină cont de suprafața deținută:

Cei care sunt recalcitranți și se opun fâțiș la colectivizare și măsurilor luate de partidul și statul nostru pentru achiziție, colectare și predare de cote; aceștia trebuie îndepărtați din regiune și arestați conform legilor și luptei de clasă.

Cei care opun rezistență moderată colectivizării și care nu instigă împotriva statului; aceștia prin cote, colectări, impozite, schimburi de tarlale trebuie constrânși să cedeze pământul gospodăriilor colective dacă sunt înființate sau se vor înființa.

Cei care se opun colectivizării; de la caz la caz să fie încadrați la mijlocași pentru a putea fi încadrați în structurile colectiviste; *este necesară atragerea acestora pentru inventarul viu și mort și pentru suprafața de pământ pe care o dețin; se va acorda o mare atenție la drepturile acestora de a fi aleși în funcțiile de conducere și chiar la drepturile*

electorale, pentru a promova în conducerea gospodăriilor colective numai elemente devotate și în general sărace.

Cui revenea sarcina stabilirii în ce categorie trebuia încadrat un țăran? Puterii locale, reprezentate de: președintele, vicepreședintele Sfatului Popular comunal, secretarul organizației de baza P.M.R., milițianului, ce avea drept coordonator instructorul raional P.M.R. Listele cu specificațiile complete – numele, satul, comuna, suprafața de pământ deținută, imobile, inventar viu, mort, dacă a avut în posesie și alte mijloace de producție (cazan de țiucă, batoze, mori, gatere etc.), dacă exploatează munca altora (are servitori, dă pământ în dijmă, lucrează pământul cu plata zi-muncă etc.), observații – erau înaintate Sfatului Popular Raional, pe care, după aprobare, le trimiteau la regiune pentru a fi avizate.

Încadrarea în categoria chiaburilor a reprezentat o pârghie abil folosită de autoritățile locale. La cele două categorii s-a adăugat și cel al *hazardului*, al norocului de a fi sau de a nu fi în *grația* autorităților. Au fost cazuri când mulți au fost trecuți pe listele chiaburilor pentru diverse motive, mai puțin economice. Astfel, în satul Zănoaga, comuna Dăneasa, raionul Drăgănești, erau trecuți la chiaburi următorii: Grigore Onescu, deținea 50 de ha, Barbu Popescu și Nelu Popescu (frați), aveau cazane de țiucă și secerătoare, Marin Mihai care, împreună cu fiul, Vasile, aveau cazan de țiucă și secerătoare, Iancu Dinu, mașină de treierat, Tianu Vladimir, 5 ha, Maxie Vlad, 15 ha, Costică Vlad, cazan și secerătoare, Gheorghe Rogojinaru, secerătoare. În sat existau, în momentul colectivizării, 4 secerători. Grigore Onescu, unul dintre oamenii cei mai respectați din localitate, a fost închis trei luni pentru că nu a putut să plătească cotele impuse. De asemenea, unul dintre băieții săi, Dinu, învățător, a fost închis doi ani și jumătate pentru că a refuzat sistematic să-și treacă pământul în gospodăria colectivă. Un alt caz semnalat de noi în demersurile făcute pe teren este și cel al lui Iancu Dinu. Era, după criteriile comuniste elementul tipic de chiabur: avea pământ, cazan de țiucă, secerătoare, folosea munca cu ziua de plată. Forțat să se treacă în gospodăria care luase ființă în 1959, a lăsat secerătoarea pe câmp; aceasta s-a degradat, iar când comuniștii din localitate, în frunte cu Gloabă Marin, au încercat s-o folosească spre folosul gospodăriei, aceasta nu a mai funcționat. Iancu Dinu a fost acuzat de sabotaj *contra intereselor statului* și închis un an și trei luni.

În localitatea Fălcoiu, raionul Caracal, Popa Ion a fost încadrat la chiaburi, deși nu avea pământ în momentul declanșării colectivizării – pământul se distribuise copiilor după ce aceștia se căsătoriseră, în folosință rămânându-i o cârciumă. Unul dintre copii, Marioara, astăzi în vârstă de 72 ani, ne relatează că tatăl său a fost trecut pe lista de la Sfatul Popular cu șase oi, pentru care trebuia să predea lână și lapte. Ridicolul intervine însă, în momentul în care bătrâna ne spune că tatăl dăruise oile copiilor, lui ne mai rămânându-i nici o oaie, dar timp de patru ani a plătit cote pentru cele șase oi. Cum proceda? Mergea în piață și cumpăra cantitatea necesară plății cotelor de lână și lapte!

Situația economică relativ modestă a majorității proprietarilor categorisiți drept chiaburi nu a corespuns cu portretul făcut de Dej *odiosoși și vicleni, jefuitori ai oamenilor muncii*, dușmani care *împrăstie zvonuri mincinoase și compromit tinerele gospodării colective folosind situația lor economică*. Discriminările au afectat îndeosebi țăranii care au refuzat să intre în G.A.C.

În localitatea Radomirești, raionul Drăgănești-Olt, Ciobanu Miliță, deși deținea numai 1,56 ha, a fost trecut la chiaburi pentru că a refuzat să se înscrie în G.A.C.

Pe toată durata desfășurării procesului de colectivizare, etichetarea socială a rămas un privilegiu al autorităților locale.

Președintele de Sfat Popular și instructorul P.M.R. au dispus încadrarea recalitrantilor în categoria chiaburilor sau, dimpotrivă, menajarea persoanelor cooperante cu regimul comunist. Listele erau comunicate, la solicitare, instituțiilor de învățământ sau întreprinderilor, care decideau asupra menținerii la studii, sau la locul de muncă, a copiilor celor condamnați. Astfel, Ilie Achim, fiul lui Marin Achim din comuna Radomirești, raionul Drăgănești, a fost exmatriculat din liceu în 1959, pe motiv că tatăl sau refuza să se treacă în colectiv (Marin Achim a fost socotit chiabur, în 1959, iar în anul următor a fost *decăzut* la categoria mijloacă; de altfel, în 1961 se înscrie în gospodăria colectivă, fiind printre ultimii. În momentul înscrierii deținea o suprafață de 5,99 ha, din care 5,34 ha arabil).

Dosarul de cadre a constituit principalul *normativ* în baza căruia se făceau promovările, se desfăceau sau se întocmeau contracte de muncă. A fi etichetat chiabur sau fiu de chiabur însemna *dușman al poporului*. Era suficient ca o persoană din mediul rural să emită un comentariu ostil la adresa partidului, a regimului și chiar a unor persoane *influențe* pentru ca autoritățile locale să o includă în rândul chiaburilor.

Preotul Iacob Clenci, stabilit în comuna Dăneasa, raionul Drăgănești, în vara anului 1940, după cedarea Basarabiei Uniunii Sovietice, veteran de război, pentru că a refuzat să colaboreze cu autoritățile locale în susținerea campaniei de colectivizare, a fost închis doi ani și trei luni.

Pământul pe care îl posedă era de fapt terenul bisericii, dar a fost încadrat la categoria chiaburilor și în dosarul deschis la judecătoria din Drăgănești a fost încadrat ca fiind *împotriva colectivizării*.

Chiabur putea deveni, prin decizia autorităților locale, nu numai opozantul politic, ci orice gospodar cinstit și cu dragoste de muncă, care, prin eforturi proprii, își întreținea familia. Un astfel de caz, nu singular, de altfel, este cel al lui Miliță Ștefănescu, din comuna Mărunței, cu o suprafață de pământ de 3,15 ha, tată a trei copii, care nu făcuse politică nici înainte și nici după 23 august 1944, și care este categorisit drept chiabur. Părăsește comuna împreună cu întreaga familie și se mută în Petroșani, angajându-se la mina din localitate. Mitrache Ion, fiu de țăran sărac – Mitrache Radu, tatăl, avea cinci copii, fiecăruia revenindu-i câte un pogon și trei sferturi –, simpatizant al politicii legionare, om cu o solidă pregătire profesională, căsătorit cu fiica chiaburului Iancu Dinu, din Zănoaga, a trebuit să părăsească comuna Frunzaru și să se mute în Bărăgan la Fetești.

Atunci când semnificația mecanismului de *repartizare* în categoriile sociale a fost înțeleasă, țăranul va migra spre oraș, preferând să lucreze ca muncitor necalificat, pe șantier, sau ca paznic de noapte, decât să predea statului întreaga recoltă. A fi etichetat chiabur, a însemnat restrângerea posibilităților economice, limitarea drepturilor politice.

Chiaburul avea impozitul majorat, cotele dublate sau chiar mai mult. Aceasta s-a făcut în baza legislației, dar și în urma hotărârii factorilor locali.

În anul 1951, la 79 de chiaburi din 21 de comune ale raionului Drăgănești li s-au majorat impozitele cu 50%. Astfel:

Numele și prenumele	Comuna	Venit anual	Impozit agricol	Cota de majorare (%)
Nichita Ioniță	Frunzaru	50.159	7.890	50
Cocioran Florea	„	48.906	7.534	50
Cernat Dumitru	„	65.660	8.321	50
Cernat Iorgu	„	75.789	8.796	50
Cernat Ilie	„	80.543	9.342	50
Deaconu Marin	„	77.890	9.102	50
Caracaleanu Ilie	„	87.907	9.897	50
Caracaleanu Gheorghe	„	99.054	21.342	50
Onescu Grigore	Zanoaga	123.567	32.956	50
Popescu Barbu	„	209.897	87.639	50
Dinu Iancu	„	189.647	79.908	50
Baltălungă Ion	Radomirești	78.906	9.436	50
Dumitrescu M. Iancu	„	90.745	18.965	50

Dincolo de obiectivul politic, materializat prin *igienizarea satului de opozanți*, etichetarea socială a avut și scop economic imediat: aplicarea de impozite și cote majorate, de sechestre și confiscări de bunuri.

Chiaburul Moise Anghel, din Radomirești, deținător a 20,09 ha (dintre care 0,25 fânețe naturală, 0,75 pășune și izlaz, 0,20 livadă, 0,12 vie, 0,34 curte și 17,66 arabil), a avut în 1952 drept cotă: 7.460 kg grâu, 7.600 kg porumb, 450 kg cartofi, 234 kg fasole.

O dată cu introducerea cotelor și mai apoi cu declanșarea campaniei de colectivizare, pe lângă culturile tradiționale cultivate în gospodăriile particulare, indiferent de categorie, mică, mijlocie sau mare, precum: porumb, grâu, ovăz, orz, orzoaică, fasole, dar nu în câmp deschis, ci printre porumbi, dovleci și floarea-soarelui, de asemenea, printre rândurile de porumb, se vor introduce culturi noi de care țăranul român auzise mai puțin sau deloc: cartof, soia, floarea-soarelui și fasole în câmp deschis, diverse plante tehnice și medicinale etc. Cotele s-au pus și pe aceste culturi. Chiar dacă le cultiva sau nu, țăranii erau obligați să predea statului și cote din respectivele culturi.

Cartoful nu era o cultură de care sătenii din Frunzaru să nu fi auzit, numai că, nefiind zona de deal, nu se cultiva. Vasile Dan, cioban la sat, a fost printre primii care s-au trecut în gospodăria colectivă. De reținut, că folosindu-se de o propagandă exagerată, prin care se folosea de toate mijloacele, politica agricolă a partidului a mers până acolo, încât să acorde celui înscris cantități mari din fiecare cultură. După recolta din toamnă, produsele agricole erau duse acasă membrilor cu mare alai: în urma carelor încărcate cu produse mergeau lăutarii. Scopul era simplu de dedus, pentru că nu se urmărea de fapt, decât atragerea celor care nu se înscriaseră, încă. Revenind la moș Vasile Dan, în toamna anului 1957 a primit din partea gospodăriei două care pline cu cartofi. Moșul nu mai văzuse până atunci cartofi! I-a lăsat în mijlocul curții și fiind o toamnă ploioasă, aceștia s-au stricat.

În aceeași localitate, Frunzaru, Vlad Radu, socotit țăran sărac, avea patru cai, de fapt doi cai bătrâni și doi mânji; pentru a-și plăti cotele a fost nevoit să vândă cei doi cai, ceilalți doi fiind luați de autoritățile comuniste pentru a întregi inventarul agricol al G.A.C-ului *Secerișul*.

Pământul său era înconjurat de salcâmi. Ezitase să-i taie, *deși moșul trăia într-o cocioabă*, ne relatea, în vara lui 2005, Marin Dan. Când a fost nevoit să se înscrie în gospodăria colectivă nu i s-a mai permis să-i taie. Au fost tăiați mai târziu și, cu o parte, s-a construit unul din grajdurile G.A.C-ului

Un alt caz l-a constituit și Tianu Vladimir, din satul Zănoaga, comuna Dăneasa, care deținea 5,25 ha. Era trecut la categoria socială a chiaburilor. Cota pe care trebuia să o predea statului era de 16.700 kg grâu; cantitatea fiind mare în raport cu cât a obținut, de la arie nu a putut preda decât 10.345 kg, restul cantității cumpărându-l de la piață pentru a acoperi cota. Totuși în acte a ieșit cu o restanță de 3586 kg, drept pentru care a fost judecat și condamnat la 1 an închisoare. Deși apărarea inculpatului a adus dovada predării restanței de cotă, nu a fost luată în seamă.

Același tribunal a judecat, tot în martie 1953 pe țăranii Băzăvan Gore și Rogojinaru Constantin din aceeași localitate, pentru nepredarea cotei de grâu. Aceștia nefiind chiaburi și aducând dovada de predare a cantității rămase nepredate au fost achitați.

Procedul etichetării a favorizat abuzul de putere. Chiar și Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a arătat nemulțumit de *felul în care s-a aplicat linia partidului*, învinuind, în 1951, *unele organizații de partid care au aplicat metode străine de partidul nostru, îndepărtând țăranii de gospodăria agricolă colectivă*. În anul 1961, Ana Pauker a fost învinuită de *încălcarea gravă a liniei politice și a hotărârilor partidului, organizând peste capul conducerii de partid o acțiune aventuristă, provocatoare, fără precedent, ordonând arestări în masă ale țăranilor, acuzați de a nu-și fi respectat obligațiile față de stat*. Cele 80.000 de arestări, urmate de 30.000 de procese publice au fost catalogate de liderul de la București drept înscenări infame.

Atunci când a lovit în *deviatorii de stânga sau de dreapta*, Gh. Gheorghiu-Dej nu uita să îndemne la *vigilență de zi cu zi, de oră cu oră, din partea fiecărui om al munci pentru a dejuca uneltirile mârșave puse la cale de slugile imperialiștilor anglo-americiani*.

Evoluția numerică a chiaburilor în anii 1950 – 1953, în raionul Drăgănești, a fost următoarea: La 31 decembrie: 138.241 familii țărănești existente în raionul Drăgănești;

1950 – 254 chiaburi (5,6% din totalul familiilor țărănești);

1951 – 197 chiaburi (4,5% din totalul familiilor țărănești);

1952 – 147 chiaburi (3,8% din totalul familiilor țărănești);

1953 – 110 chiaburi (3,1% din totalul familiilor țărănești).

În anii 1949-1953 au fost fluctuații de cifre care s-au datorat atât deschiaburilor, cât și închiaburilor, arestărilor și confiscărilor de terenuri agricole. Astfel, între 5-31 decembrie 1953, 38 de chiaburi au fost *decăzuți* și 21 *adăugați*, datorită mai multor motive: pentru cei deschiaburiți: *nu au exploatat munca altora, nu au atitudini dușmănoase față de regim, nu se opun colectivizării, lucrează cu membrii familiei*. De exemplu: Cernat Costică, Tone Mîrea, Jianu Dumitru (Frunzaru), Cotoi Nae, Cotigă

Constantin (Radomirești), Dumitrescu Ștefan (Dăneasa), Băltărețu Dan și Bebe (Sprâncenata).

Cel care se considera nedreptățit trimitea o cerere spre aprobarea Comitetului Executiv al Sfatului Popular Raional, care, la rândul său, o trimitea celui Regional, acesta decidea, după ce trimitea în comună o comisie, care întocmea un raport, și în funcție de ce scria în raport Regionala dispunea.

De exemplu, Dumitru P. Cojocaru, din comuna Fălcoiu, sat Cioroiu, Raionul Caracal, în data de 18 decembrie 1952 a trimis o cerere președintelui Sfatului Popular Regional Craiova în care se arată:

„... nu am dispus și nici nu dispun de următoarele obiecte: cazan de țuică, dărac de lână, garnitură de treierat grâu, unelte de fasonat scânduri; negustor n-am fost, politică n-am făcut, salariat în câmpul muncii am fost 33 de ani, 5 luni și 22 de zile la C.A.M., de unde se poate constata că am fost (calculat) salariat la câmp, nu la birou. Două campanii am făcut și am fost împrumutat cu lotul tip al comunei Alimănești, jud. Olt, cu 3 ha și 50 ari și 3 ha și 50 ari zestrea soției, am patru copii, primii doi căsătoriți. Mă declar că sunt născut din părinți săraci. Tata a fost un simplu țăran cu 1 ha teren arabil din care 62 ari au fost distruși de râul Olteț. Politică n-am făcut...”

În urma verificării, comisia Comitetului Executiv al Sfatului Popular Regional Craiova a aprobat, în 16 ianuarie 1953, deschiurirea. Se punea întrebarea: cum de s-a putut greși? Comisia constata că locuitorul Dumitru P. Cojocaru a avut dreptate, „confirmându-se cele declarate de petiționar în cererea trimisă în 18 decembrie 1952.

Atunci când se făcea trecerea de la mijlocași la chiaburi, motivele erau aproape întotdeauna aceleași: *a avut sau are moară, cazan de țuică, exploatează munca altora, are atitudine dușmănoasă față de partid și gospodăria colectivă, deține inventar viu (oi, vaci, cai) și inventar mort (căruță, semănătoare, cazan de țuică etc.).*

Față de chiaburime, P.M.R. a aplicat o politică de îngădire a puterii economice, de limitare a sferei de influență și de integrare a ei în unitățile colectiviste. Prin folosirea pârghiilor economice, dar mai ales a celor politice, ponderea gospodăriilor țăranilor înstăriți a scăzut. În martie 1959, prin Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale, au fost prevăzute măsuri pentru lichidarea ultimelor rămășițe ale exploatării omului de către om la sate. Pe baza acestui decret s-a interzis darea în arendă sau în parte a pământului, precum și folosirea forței de muncă străină. Terenurile care depășeau puterea de muncă a membrilor familiilor țăranilor înstăriți au fost trecute în folosința unităților socialiste.

ȚĂRĂNIMEA SĂRACĂ

Peisajul social al satului a fost reliefat și de categoria țăranilor săraci, cu gospodării mici de până la 3 ha. Acest segment a reprezentat, din punct de vedere numeric, 51,1 % din numărul țăranilor în anul 1950, iar în 1953, 48,5 %, ceea ce a însemnat că numărul lor a scăzut. Această scădere se explică prin intrarea lor în G.A.C-uri, dar și prin împrumutarea lor din 1952-1953, fiind trecuți în rândul mijlocașilor. Suprafața deținută în 1950 de gospodăriile țăranilor săraci a fost de 196.023 ha teren agricol, ceea ce reprezenta 15,1% din suprafața agricolă totală a regiunii și 19,7 % din suprafața agricolă

deținută de gospodăriile țărănești, iar din 1953 suprafața deținută de țărani săraci a fost de 218.650 ha, adică 16,8 % din suprafața totală agricolă a regiunii și 21,8 % din suprafața agricolă deținută de gospodăriile țărănești.

Importanța țărănimii sărace a fost în primul rând politică. A fi țăran sărac însemna a avea dosar favorabil, a avea posibilitatea să fii mai ușor promovat în aparatul administrativ, politic etc. Din rândul țărănimii sărace s-au recrutat, cu prioritate, activiștii de partid, cadrele armatei, securității, președinții de G.A.C-uri, de Sfaturi Populare etc. documentele de partid au pus un accent deosebit pe spiritul *revoluționar* al țărănimii sărace. În anii colectivizării, însă, ea s-a solidarizat, de multe ori, cu celelalte categorii de țărani în lupta împotriva abuzurilor autorităților, a foametei și mizeriei, a înființării gospodăriilor colective.

ȚĂRĂNIMEA MIJLOCAȘĂ

Categoria care a avut în special importanță economică, în viziunea partidului și statului comunist, a fost țărănimea mijlocașă. Este categoria care deținea circa jumătate din mijloacele de producție și aducea pe piață importante cantități de cereale marfă. Numeric, reprezenta 23,0 % la nivel național; în Oltenia, ea depășea 40,0 %. Avizarea înființării unei gospodării colective a depins și de *câți țărani mijlocași au fost înscrși*. Cererea de înființare a G.A.C-ului *Brazdă Nouă*, din satul Recea, comuna Bălănești, Raionul Drăgănești, a fost respinsă, în 1960 de Comitetul Executiv al Sfatului Popular Regional Pitești, deoarece din cele 31 de familii înscrise nu erau decât 4 familii de țărani mijlocași. G.A.C-ul va lua ființă la 2 martie 1961, format din: 468 familii – 4 familii de țărani fără pământ, 320 familii de țărani cu gospodărie mică și 144 de familii de țărani cu proprietate mijlocie.

Inventarul viu și mort al gospodăriilor de țărani mijlocași a fost foarte important la înființarea gospodăriilor colective. „Atrageți pe țărani mijlocași în G.A.C-uri și fiți atenți să vină cu tot inventarul agricol și vitele pe care le dețin în cadrul gospodăriilor colective”

Țărănimea mijlocașă s-a bucurat în perioada imediată declanșării campaniei de colectivizare de un sprijin din partea politicii partidului, beneficiind de unele legi mai favorabile: sistemul cotelor, al achizițiilor, al impozitelor, care au fost mult mai blânde decât cele impuse chiaburilor.

ETAPELE TRANSFORMĂRII SOCIALISTE A AGRICULTURII ÎN RAIONUL DRĂGĂNEȘTI-OLT

Pentru a face o radiografie economico-socială Raionului Drăgănești-Olt, trebuie să reamintim că era alcătuit din 22 de comune.

În cea mai mare parte se întindea în Câmpia Boianului și Lunca Olului, dar în cadrul raionului o pondere de 25 % era reprezentată de zona de deal. Culturile specifice zonei erau: grâul, porumbul, floarea soarelui, orzul, culturile furajere. În fiecare localitate a raionului exista o organizație de baza a P.M.R. Cu toate aceste numărul membrilor de partid nu era însemnat.

După reforma din 1921 în județ au mai rămas numai cinci proprietăți particulare cu mai mult de 500 ha: una la Corbu-Ungheni, care aparținea Anei Kalimachi, 3 la Văleni de câte 555 ha fiecare, și care aparțineau familiilor Bildirescu, Lekman-Economu și Colibășescu și una la Constantinești, aparținând doamnei Lucreția N. Coculescu (597 ha). S-ar mai putea adăuga moșia Comani, care aparținea moștenitorilor Leontopol (722 ha), dar care era stăpânită în diviziune. Potrivit aceluiași surse, pe teritoriul județului Olt mai erau 9 proprietari, ale căror moșii se întindeau între 300-500 ha, 26, ale căror moșii se întindeau între 200-300 ha și 100 cu moșii între 100-200 ha. Toți sunt expropriați și, în urma hotărârilor luate de Comisia de Plasă Drăgănești pentru reforma agrară din județul Olt, la 25 martie 1945, tuturor moșierilor li se stabilește cota de 50 de ha. Pământul expropriat se găsește în sectorul împrumutării. Proprietarii din această zonă rămân după reforma din 1945 cu 50 ha teren arabil, de cele mai multe ori fără să știe care parte a moșiei rămâne în deplina lor proprietate. Aici își are izvorul viitoarele G.A.S-uri: Stoicănești, Poiana, Drăgănești.

În această atmosferă de incertitudine este dat Decretul 83/1949, prin care au fost expropriați total și ridicați de la domiciliul lor toți proprietarii, acțiune petrecută în noaptea de 2/3 martie 1949 în secret. Acestora li s-a fixat domiciliul forțat pe teritoriul altor județe, domiciliu cu caracter obligatoriu și permanent. Prin acest decret se ștergea cu buretele o categorie socială cu rădăcini în istorie, singura capabilă de opoziție politică.

În mai multe comune din zona, în noaptea de 2/3 martie 1949, au fost chemați la primărie mai mulți țărani fără să li se spună adevăratul motiv. În localul primăriei, sau duși în cel al școlilor generale, țăranilor li s-au ținut prelegeri din partea reprezentanților raionali despre necesitatea îndepărtării moșierilor. În aceeași noapte s-au format echipe, însărcinate să-i ridice pe toți moșierii care se aflau pe raza plășii. Dintr-o relatare făcută de Mogoș Gheorghe, un bătrân de 84 de ani din localitatea Frunzaru, în 2001, aflăm ce s-a întâmplat în noaptea de 2/3 martie 1949 în această localitate. *„Am fost strigat la poartă, pe la ora 12 - 12,30 noaptea; am auzit câinii lătrând. Am ieșit; la poartă l-am văzut pe Andrei Pena. Mi-a zis să mă îmbrac și să vin cât pot de repede la școală, fără să-mi spună de ce. La școală i-am găsit pe Lupu Florea, Vasile Dan, frații Gigoși – Ioniță și Mărin, Mitică al Stancăi. Nae Sârbu, secretarul organizației de partid, a spus că primise ordin de sus că trebuie, în noaptea aceea, să mergem sa-i ridicăm pe boieri. În Frunzaru nu mai era moșier, pentru că Iliuță, boierul din sat avea conac la Scărișoara, peste Olt. Boierul pe care trebuia să-l ridicăm era cel din satul Uria, care aparținea de comuna Frunzaru, pe numele lui Dobrescu. Am plecat, dar pe drum, m-am făcut că alunec într-un șanț cu apă; m-am udat, și m-am întors acasă. N-am putut să mă duc peste boier; îl cunoșteam bine; de mai multe ori mă împrumutase cu grâu și într-un an, chiar cu bani. Nu am putut. Ceilalți au mers mai departe.”* În acea noapte boierul și nevasta lui au fost urcați într-o trăsură cu numai două geamantane și duși la Drăgănești; nu s-a mai auzit nimic de ei: unii spuneau că au fost duși în Bărăgan, alții ca i-ar fi lăsat să plece la fata lor la București. Conacul boierului a fost transformat în sediu pentru G.A.C-ul care va lua ființă în satul Uria, în 1957 – 23 August.

Toți moșierii găsiți pe raza plășii au avut aceeași soartă. Unii, care au fost înștiințați de oameni de bună credință, au reușit pe zi să-și ia ce au putut și să plece din localitățile unde își aveau casa și gospodăria. În echipele care s-au format în acea noapte,

pe lângă țărani au intrat și câte doi indivizi de la securitate. După îndepărtarea moșierilor, nu s-a încheiat nici un proces verbal de preluare a bunurilor și conacelor. Bunurile au fost furate, iar casele au devenit circă sanitară – vezi conacul lui Iliuță Teodoru din Frunzaru, sediu de Primărie, sau G.A.C-uri / C.A.P-uri – conacele din comunele Sprâncenata, Radomirești, Drăgănești, sau, în ele au fost instalate persoane venite în comunele respective, ca medici, ingineri etc.

ÎNFIINȚAREA PRIMELOR GOSPODĂRII AGRICOLE COOPERATISTE

Înființarea unei gospodării agricole colective nu a fost un act întâmplător. În prima fază s-au căutat susținători și s-a lărgit influența politică a partidului, un rol important avându-l organizația P.M.R. locală.

Sub controlul organelor locale, raionale și regionale de partid și, mai ales, sub supravegherea atentă și permanentă a organelor de securitate s-a trecut, apoi, la constituirea structurii colectiviste. Peste tot și întotdeauna, munca politică de lămurire a fost dublată de activitatea informativă a organelor de securitate în scopul evitării penetrării structurilor colectiviste de *elemente dușmănoase*, în scopul evitării unor eșecuri de constituire a gospodăriilor colective. În toate cazurile, munca politică de lămurire – conferințe, articole în presă, emisiuni radio, broșuri etc., prin care se elogiau colhozul și experiența sovietică – a fost dublată de activitatea informativă a organelor de securitate.

În raionul Drăgănești-Olt, deși s-a solicitat înființarea a cinci G.A.C-uri, în 1949, nu s-au primit aprobări decât pentru două, în temeiul Decretului 315 din 1 august 1949. Conform H.C.M. din 16 august 1949, publicată în *Buletinul oficial* nr. 54 din 20 august 1949, s-au înființat G.A.C-urile *6 Martie*, din comuna Stoicănești și *Ștefan Țugui*, sat Vătoși, comuna Crâmpoia. Celelalte trei cereri venite din partea autorităților din comunele Drăgănești, Radomirești, Călinești au fost amânate pe motiv că *au fost înscrise sub 30 de membri, iar unora dintre ei nu le reveneau câte trei ha*, conform indicațiilor C.C.al P.M.R. De asemenea, se mai *motiva* amânarea și prin numărul mic de țărani mijlocași care își exprimaseră dorința înscrierii în astfel de organizării colectiviste, ca și prin lipsa inventarului agricol, aproape inexistent.

Înființarea celor două gospodării colective s-a realizat într-un cadru festiv, atât la Stoicănești, cât și în satul Vătoși autoritățile comuniste locale împreună cu cele raionale încercând să dea evenimentului un aer de sărbătoare. Departate de eforturile acestora, *evenimentul* a trecut neobservat. În Stoicănești s-au înscris în gospodărie 72 de familii cu 198 de brațe de muncă; suprafața adusă fiind de 219 ha, din care 203 ha arabilă. Din patrimoniul G.A.S-ului treceau în gospodăria colectivă 95,56 ha teren arabil și 2 ha livadă. În anii următori nu s-a înregistrat o *revoluție* în ceea ce privește intrarea în gospodărie. Astfel, în intervalul 1949-1952 au mai intrat 10 familii, dar și numărul salariaților – membrii a crescut de la 7 la 17. În 1952 numărul familiilor componente a atins cifra de 150 (551 de brațe de munca, dar numai 213 care muncesc efectiv). Moartea lui Stalin a influențat ritmul colectivizării comunei. Din cele 150 de familii, între 1952-1956 au părăsit gospodăria cinci familii. Curios, însă, suprafața a crescut, aceasta

atingând dimensiunea de 753 ha (687 ha teren arabil!); între 1956-1959 familiile intrate în G.A.C. atingeau cifra de 1.224, din care 264 erau salariați. Efectiv, în gospodăria colectivă lucrau 1.077.

G.A.C-ul era organizat în 11 brigăzi, din care 8 brigăzi la câmp, una la zootehnie, una de construcții și una pentru anexe. Se construiseră două grajduri, cu un efectiv de 312 capete, deși în plan se preconizase mult mai mult. În 1959, G.A.C-ul „6 Martie” avea o suprafață de 3.002 ha, din care 2.897 ha teren arabil, la care se adaugă 20 ha gradina, 60 ha pășune, 3,50 ha livadă, 2,50 ha vii.

Gospodăria mai avea patru grajduri o maternitate și un saivan. Cât privește mijloacele de producție, acestea erau departe de o agricultură competitivă. Ele constau în aceleași „mijloace” ca la constituire: boi și cai (62 și respectiv 33).

Celălalt G.A.C., Ștefan Țugui, se constituise din 44 de familii (203 membri), cu o suprafață de 167,50 ha, din care 153,52 ha teren arabil. Din această suprafață, 47,40 ha teren arabil era proprietatea statului; de asemenea, statul mai ceda gospodăriei o casă compusă din 5 camere, un pătut, 2 magazine de cereale, o cocină, un coteț de păsări. Fondatorii gospodăriei au fost 27 de țărani, care au pus în comun o suprafață de 38 ha teren arabil. Ca și în cazul G.A.C-ului din Stoicânești, cel din Crâmpoia, în perioada 1949-1956 numărul țăranilor intrați în gospodărie înregistrează o creștere nesemnificativă, motivată prin dezinteresul mării majorități a sătenilor de formele colectiviste de organizare a agriculturii; de asemenea, recoltele realizate de cei din G.A.C. nu reprezentau un mod de-ai atrage: astfel, la cultura de grâu se obținea, în medie, între 595 kg / ha și 1.500kg / ha; porumb, între 787 kg / ha și 1790 kg / ha. Un alt motiv îl constituia și strategia liderului comunist, Gheorghe Gheorghiu-Dej, care, pentru a evita declanșarea unor evenimente similare celor din țările pro-sovietice, după moartea lui Stalin, a încetinit ritmul colectivizării, ba mai mult a adus acuzații pentru abuzurile săvârșite în primii ani de către echipa Pauker – Luca.

Dacă facem bilanțul anului 1949 în acest raion, constatăm că cele două gospodării colective erau constituite din 116 familii, cu 401 brațe de muncă, cu o suprafață de 386,50 ha. Principalele mijloace de transport erau cei 24 de boi și 3 cai zestrea țăranilor intrați în G.A.C. Există, de asemenea, și un sector zootehnic format din 24 de bovine.

Pregătirea politică a înființării gospodăriilor colective a impus o valorificare atentă a membrilor fondatori în scopul epurării preventive a elementelor *suspecte*, a *dejucării uneltirilor chiaburilor împotriva înființării gospodăriei colective*. Munca politică s-a axat în principal pe îndoctrinarea viitorilor colectivști, pe formarea unei încrederi în viitorul lor aflat în *grija partidului și statului*. Nucleul G.A.C-urilor trebuia să consolideze poziția partidului la sate, dezarmând dușmanul de clasă și zvonurile defetiste. Acțiunea înființării a inclus ca preambul, reprimarea elementelor ostile sau cel puțin *înfricoșarea* lor.

Cu toată reticența caracteristică țăranului, în 1950 se vor constitui alte patru G.A.C-uri. Erau de fapt cele care, cu un an în urmă, înaintaseră spre aprobare cereri de constituire: *Viață nouă* - Călinești (25 iunie), *Drumul lui Lenin* - Tufeni (1 iulie), *Steagul Roșu* - Stoborăști (30 iulie), *Vasile Roaită* – Drăgănești-Olt (13 august).

Înființarea gospodăriilor colective a fost însoțită de numeroase abuzuri, recunoscute de Gh. Gheorghiu-Dej, abuzuri de care s-a făcut vinovat grupul Pauker – Luca – Georgescu. În perioada 1950–1956 s-a încercat o politică mai concesivă în domeniul

agrar. Numărul structurilor colectiviste a stagnat, unii țărani și-au retras cererile de înscriere în G.A.C., au apărut Întovărășirile agricole (TOZ-uri), în care țărani intrau cu suprafața de pământ pe care o posedau, lucrau împreună pământul, iar recolta o împărțeau în funcție de suprafața cultivată în cadrul Întovărășirii.

Era o formă intermediară prin care P.M.R. urmărea să continue politica de colectivizare a agriculturii, dar într-o formă mai blândă.

Abuzurile care au însoțit procesul de înființare de G.A.C-uri au atras după sine reacția țărănimii. Așa se și explică numărul mic – sau deloc –, al înființării de noi gospodării. În anii 1951 și 1952 nu s-a mai înființat nici o gospodărie colectivă. În cele șase existente prea puține familii de țărani au mai cutedat să se înscrie. De exemplu, în gospodăria colectivă din Crâmpoia, *Ștefan Țugui*, înființată în 1949, între momentul înființării și sfârșitul anului 1952 nu au mai intrat în gospodărie decât 22 de familii; în 1950, de remarcat că nu a mai intrat nici o familie!

Lucrurile nu au stat altfel nici în gospodăria din Stoborăști – Tufeni, unde în 1951 nu a intrat în G.A.C. decât o singură familie. Numărul total al membrilor gospodăriei era de 40 de familii cu 165 de brațe de muncă; 16 erau salariați. Suprafața gospodăriei era de 212,57 ha (200, 10 ha arabil, 6,10 ha grădină de legume, 5,17 ha pășune, 11,50 ha loturi ajutătoare). În anul următor au mai intrat încă 27 de familii, majoritatea fără pământ, sau cu pământ puțin (de la 212,57 ha aceasta crește la 220,43 ha). *Zestrea* adusă de membri, la înființare, mai număra 16 boi, 6 cai; producția realizată este destul de modestă: 1.120 kg grâu / ha, 1.043 kg porumb / ha, 872 kg orz / ha, față de plan: 1.400 kg grâu / ha, 1.350 kg porumb / ha, 1.000 kg orz/ha. În aceeași perioadă sectorul particular se menține destul de întins; producțiile realizate în cadru acestuia depășesc producțiile din sectorul colectivist. Astfel, în comuna Stoicănești sectorul particular deține 825,47 ha.

Cum se explică această situație? Partidul și Statul comunist au renunțat la procesul de colectivizare? Nici gând! Vor schimba doar căile și mijloacele atingerii finalității – transformarea socialistă a agriculturii; în perioada aceasta țărani vor fi atrași în forme de organizare socialistă a agriculturii, intermediare – Întovărășiri (TOZ-urile de tip sovietic). Mai mult, sectorul particular rămâne, încă predominant și ca suprafață și ca productivitate. În localitatea Stoicănești sectorul particular reprezintă 825,47 ha, din care 690,03 ha arabil și 135,44 ha livezi, în vreme ce din gospodăria colectivă fac parte 326,88 ha (303,71 ha arabil, 9,77 ha fânețe, 13,40 ha grădini).

În cealaltă localitate, unde exista un G.A.C. încă din 1949 – Crâmpoia -, din totalul de 3211,46 ha, în sectorul socialist intraseră până în 1952 numai 185,47 ha, restul de 2.693,08 rămânând în sectorul particular. În localitatea Crăciunei, în condițiile în care nu exista nici o gospodărie colectivă, în această perioadă ia ființă o Întovărășire. Din suprafața totală de pământ – 1.544,96 ha, în aceasta vor intra 170,52 ha.

Cât privește producția medie obținută în cele doua sectoare, se constată un ușor avantaj în favoarea sectorului particular. În comuna Frunzaru, unde încă nu luase ființă nici un G.A.C., producția medie din sectorul particular înregistra următoarele cifre: grâu = 1.300 kg / ha, porumb = 1.400 kg / ha. În localitatea alăturată, Sprâncenata, rezultatele din sectorul particular erau asemănătoare: grâu = 1.200 kg / ha, porumb = 1.200 kg / ha.

ÎNTOVĂRĂȘIRILE AGRICOLE (T.O.Z.)

G.A.C-urile, prin ineficiența și instabilitatea economică pe care le-au generat, au dus la căutarea unei căi de compromis în transformarea socialistă a agriculturii. Astfel, în 1952 accentul va fi pus pe formele intermediare ale structurilor colectiviste și anume constituirea întovărășirilor agricole (T.O.Z.), după model sovietic. Acestea erau forme asociative, în care țărani își păstrau animalele de muncă și mijloacele agricole și, spre deosebire de G.A.C, țăranul întovărășit nu era obligat să intre cu întreaga suprafață pe care o deținea.

De fapt, în anii 1951 – 1952 în raionul Drăgănești-Olt nu s-a mai înființat nici o gospodărie colectivă. După acceptarea la scară națională a întovărășirilor, iau ființă, într-un timp scurt, (1952-1954) un număr de 18 întovărășiri. După data înființării, ele au fost: *Octombrie Roșu* (22 octombrie 1952), satul Berindei; *Ilie Pintilie* (23 august 1952), Uria; *Grivița Roșie* (22 octombrie 1952), Seaca; *Secera și ciocanul* (31 decembrie 1953), Beciu; *30 Decembrie* (5 august 1952), Poiana; *7 Noiembrie* (16 septembrie 1952), Dăneasa; *Drum Nou* (23 august 1952), Mărunței; *Olga Bancic* (decembrie 1953), Comani; *Steaua Roșie* (1952), Crăciunei; *Avântul* (11 octombrie 1952), Titulești; *Partizanul* (24 octombrie 1954), Zănoaga; *Gh. Doja*, (1 martie 1952), Sprâncenata; *Zorile Roșii* (20 martie 1953), Mihăești; *Progresul* (1954), Frunzaru.

BIROCRAȚIA ÎNFIINȚĂRII UNEI ÎNTOVĂRĂȘIRI

Înființarea unei întovărășiri agricole urma traseul legal: în primul rând se constituia un comitet de inițiativă; în al doilea rând se primeau cererile de înscriere, se centralizau; în ultimul rând, propunerea înființării întovărășirii era discutată într-o ședință a Comitetului Executiv al Sfatului Popular Raional Drăgănești–Olt, pe baza căreia se întocmea un referat și se primea o decizie de înființare a întovărășirii respective. De exemplu: întovărășirea Partizanul, din localitatea Zănoaga; a fost înființată la 29 martie 1953; la înființare, au intrat 12 familii de țărani, dintre care 6 familii de țărani săraci și 6 familii de țărani mijlocași. În cursul anului 1953 a fost exclus un țăran sărac. Suprafața întovărășirii era de 23,93 ha, din care 23,93 ha arabil. S-a cultivat floarea-soarelui, 1,50 ha, în medie, obținându-se 640 kg / ha; porumb, 9,38 ha, obținându-se 1.200 kg / ha (în medie); bumbac, 1,99 ha, obținându-se 450 kg / ha.

Un alt exemplu, îl constituie întovărășirea *Progresul*, din comuna Frunzaru. Din comitetul de conducere al acesteia făceau parte următorii:

- Năstase Alexandru, țăran sărac, fără apartenență politică; s-a înscris cu 2,50 ha, fiind ales președintele T.O.Z-ului.
- Matei Gh. Aurel, țăran mijlocăș, fără apartenență politică, s-a înscris cu 3,50 ha; secretar – casier.
- Militaru Vasile, țăran sărac, membru P.M.R., 0,88 ha, membru;
- Manțoc Gheorghe, țăran sărac, membru U.T.M., 1,50 ha, membru;
- Nache Voicu, țăran mijlocăș, fără apartenență politică, 3,50 ha, membru;
- Matei Drăghicean, țăran mijlocăș, fără apartenență politică, 1,87 ha, membru;
- Diaconu Ana, țăran sărac, fără apartenență politică, 1,25 ha, membru.

Potrivit acelorași informații, la 5 octombrie 1954, întovărășirea număra 75 de membrii, dintre care 52 țărani săraci și 23 țărani mijlocași: 28 erau membrii P.M.R., 6 erau U.T.M-iști și 41 nu aveau apartenență politică. Suprafața întovărășirii era de 138 ha. Au mai intrat în întovărășire următorii țărani:

- Andrei Pena, la 22 septembrie 1952, cu 3,37 ha, i-au mai rămas 0,04 ha; nu avea inventar agricol. Devine, ulterior, președintele întovărășirii;

- Vasile Dan, la 23 martie 1952, cu 2,12 ha, i-au mai rămas 0,02 ha. În familie sunt trei membrii, dar s-a înscris numai cu două brațe de muncă;

- Iliescu Drăghicean, la 10 august 1952, cu 2,36 ha; i-au mai rămas 2,17 ha. Mai aduce în TOZ: un bou, o vacă, un car, un plug, o grapă, o prășitoare;

- Cernat Costel, la 17 septembrie 1952, cu 4,25 ha; i-au mai rămas 0,90 ha. Mai aduce un bou, o vacă, un car, un plug, o grapă, o prășitoare, secerătoare.

În *Darea de seamă*, din 10 ianuarie 1953 sunt aleși noi membrii: Marin St. Mirea, Nicolae R. Mitrache, Aurel Matei, Nicolae I. Marica, Petre I. Tudose, Marin C. Iliescu, Alexandru Popa.

Cererile de înființare a întovărășirilor erau elaborate de membrii Comitetului de Inițiativă și ele se adresau Președintelui Sfatului Popular al Raionului Drăgănești-Olt. Pentru a reieși liberul consimțământ și necesitatea lor, în toate aceste cereri se specifica faptul că unirea în întovărășire *s-a făcut de bună voie, ne ajută la îmbunătățirea traiului, sau ne ajută la mărirea productivității agricole*. În realitate, putem urmării cum membrii fondatori erau în majoritatea lor funcționari și până la data inaugurării unei întovărășiri, mulți renunțau. De exemplu, în întovărășirea *Gheorghe Doja* din comuna Sprâncenata, numărul membrilor a cunoscut următoarea evoluție: la data înființării, adică 1 martie 1952, familiile fondatoare au fost în număr de 16: 15 familii de țărani săraci și una singură de țărani mijlocași; pe parcursul anului 1953, s-au mai înscris două familii de țărani săraci, dar, în același an, două familii s-au trecut din G.A.C., iar două s-au retras. Prin urmare, la sfârșitul anului 1953 T.O.Z-ul mai număra 13 familii.

După ce comitetul de inițiativă primea cererile de intrare în întovărășire a țăranilor se trecea la comasarea terenului. Se avea în vedere, pe de o parte creșterea productivității prin folosirea tractoarelor și, pe de altă parte, faptul că *țăranii săraci și țăranii mijlocași vor fi așezați împreună, astfel ca să li se dea ocazia să se organizeze în gospodării agricole colective sau întovărășiri*. În procesul de comasare a terenurilor, un rol important îl avea tot comitetul de inițiativă. Cei care nu intrau în întovărășire se trezeau că li s-a luat terenul, iar lor li s-au repartizat terenuri de proastă calitate și departe de sat, risipit sub formă de petice. Se crea confuzie și întârziere în punerea în folosință a celor care refuzau intrarea în întovărășire.

Existau cazuri când un țăran se regăsea cu pământ în mai multe întovărășiri sau când țăranul era cu o parte din pământ în întovărășire și o altă parte rămasă în exploatarea sa directă. De aici au apărut numeroase nemulțumiri pentru că el muncea în primul rând pământul rămas lui și apoi mergea pe cel trecut în întovărășire.

Numărul membrilor care alcătuiau întovărășirile varia. Astfel, întovărășirea *Avântul*, din Titulești, la constituire număra 46 de țărani și o suprafață de 108 ha, în vreme ce *Steaua Roșie* din Crăciunei, număra 87 de familii, care puseseră în comun 213,38 ha.

În cazul întovărășirii *Partizanul*, din Zănoaga, în cadrul unei adunări generale a celor care constituiseră întovărășirea, la data de 24 octombrie 1954, s-au discutat, printre altele, și noile cereri depuse pentru a intra în T.O.Z. Adunarea a aprobat intrarea lui Marin Turcin, Marin Băzăvan, Ion Militaru, Lală Ion, Stan Ion; cei cinci aduceau 7,28 ha. A fost respinsă cererea lui Mihail Apostolache. Motivele: nu s-a înscris cu toată suprafața, nu trecuse în cerere terenul vecin cu perimetrul întovărășirii, se trecuse în cerere cu terenul necorespunzător (teren inundabil). În cadrul aceleiași adunări, Grigore Nicolescu, pentru că încălcase art. 26, alin. 4 din statutul de funcționare a întovărășirii, s-a retras cu 0,75 ha, repartizându-i suprafața la marginea perimetrului.

Brațele de muncă în întovărășire erau puține pentru că o parte din membrii erau salariați, iar inventarul agricol era redus. În alte situații, ca membrii, se înscriau toți componenții familiei, dar ca brațe de muncă, de obicei numai bărbatul și uneori și soția.

Lucrările agricole din cadrul întovărășirii se executau cu inventarul agricol al membrilor. În întovărășirea din comuna Seaca *Grivița Roșie*, constituită la 22 octombrie 1952, din 43 de familii, cu o suprafață de 102,36 ha, inventarul se prezenta astfel: viu-10 boi, 6 cai, 8 vaci; mort - 9 care cu boi, 6 căruțe cu cai, 7 pluguri, 8 grape, 5 prășitori, 7 secerători simple, 3 treierători.

SITUAȚIA ÎNTOVĂRĂȘIRILOR.

Randamentul acestor forme de exploatare a pământului era scăzut. Motivele erau numeroase: mulți salariați, care nu lucrau în T.O.Z., mulți țărani săraci, în comparație cu cei mijlocași, lipsa inventarului agricol. În primii ani statul a căutat să încurajeze întovărășirile, nepercepându-le impozite.

Întovărășirile nu au fost decât un mijloc intermediar de a atinge finalitatea procesului de colectivizare. Astfel, la sfârșitul lunii martie 1950, au venit din teritoriu la secția agrară aproximativ 900 de cereri.

Cererile fuseseră făcute în grabă, insuficient documentate, astfel încât, în ciuda dorinței Comisiei de a intensifica ritmul colectivizării, a fost necesară retrimiteră lor la nivel local, pentru a fi revizuite. De această dată au venit sinteze numai pentru 350 de comune, din care, până la 25 iunie, vor fi aprobate constituirea a 245 de G.A.C-uri.

Abundenta de cereri de înființare de G.A.C-uri din primăvara-vara lui 1950 a modificat și modul de lucru al Comisiei agrare. Inițial, activitatea de verificare a cererilor fusese strict centralizată la comisie. Ulterior, decizia pentru cazurile concrete a fost lăsată în seama autorităților locale, activitatea comisiei reducându-se la examinarea sintezelor și elaborarea unor indicații de principiu. Decizia a fost luată în ședința Biroului Organizatoric menționată mai sus. Ana Pauker a precizat, în raportul prezentat, că a avut loc o schimbare față de 1949, când greul a căzut pe aparatul C.C. și a Ministerului (*Agriculturii*). Din primăvara lui 1950, a fost acordată mai multă libertate de mișcare organizațiilor județene de partid și de stat. Procesul va fi stopat în a doua jumătate a lunii septembrie 1950, prin implicarea personală a lui Dej, datorită gravelor abuzuri care au fost semnalate din teritoriu și care riscau să aprindă toată țara, printr-un nou val de revolte țărănești.

În raionul Drăgănești-Olt, cele mai multe gospodării au apărut după 1956: 21 dintr-un total de 31. Tergiversarea și apariția târzie a G.A.C-urilor într-o serie de localități s-au datorat, în bună măsură, rezistenței opuse de țărani, dar și mersului greoi, birocratic, de înființare și legalizare a lor. Pentru înființarea acestora era nevoie de aprobări de la raion, regiune, Comitetul Central al P.M.R.

În vederea înființării unui G.A.C. importantă era propaganda sau munca de lămurire dusă în rândul țăranilor. În satul Zănoaga învățătorii au fost obligați să meargă din casă în casă pentru a convinge oameni. Rezultatele fiind nesemnificative s-a trecut la înscrierea forțată. Au venit „echipe de la județ (...); era unul Irimescu ce-i știa toată lumea de frică. Te bătea miliția și securitatea apoi te lua cu mașina neagră și te duceau la Camera roșie, la Drăgănești. Intrau în casă și fără rușine mâncau mâncarea oamenilor (...), că stăteau câte 2-3 zile pe capul oamenilor, că doar, doar i-o speria să se înscrie”.

Pentru constituirea G.A.C-ului *Secerisul*, la data de 22 iulie 1956, din comuna Frunzaru, au fost prezentate metodele aplicate de comitetul de inițiativă: au dus muncă de lămurire din om în om arătând rezultatele obținute de G.A.C-ul *Filimon Sârbu*, din localitatea vecină, Sprâncenata, precum și în urma vizitelor făcute la G.A.C. *Gheorghe Doja* din Slobozia-Mândra. Tovarășii veniți de la raion au prezentat aspectele pozitive din colhozurile sovietice care au înveselit și mai mult noii colectiviști”.

Pentru a se înființa un G.A.C., în primul rând era nevoie de activiști propagandiști, care, la rândul lor, recrutau membrii gospodăriei; toți aceștia erau supravegheați de Securitate, care recruta informatori atât din rândul membrilor G.A.C., cât și din afara acestuia. Voicu B. Nache, președintele

G.A.C. *Secerisul*, denunța în adunarea generală *reacțiunea care este încă puternică; arăta că unul dintre dușmani a fost Nichita Iancu care a căutat să intre în gospodărie, dar vigilența celor înscriși l-a respins*”. Pena Andrei și Aurel Matei își iau angajamentul să demaște orice dușman al gospodăriei. Toata această activitate de spionare și demascare avea drept scop reprimarea celor nemulțumiți pentru a nu avea surpriza desființării din fașă a G.A.C-ului, așa cum se întâmplase în mai multe localități. Angajamentul solemn era completat de cei mai sus enumerați cu promisiunea de a aduce noi membrii în colectiv. În general, numărul acestora era de patru familii.

Total era bine regizat. Pe lângă culegerea de informații de către securitate despre starea de spirit a locuitorilor înainte de înființarea gospodăriilor colective, partidul și securitatea, prin oamenii lor, regizau adunări generale de înființare până la desființare, în 1989. Astfel: venea un delegat de la raion, înainte cu 2-3 zile pentru a pregăti adunarea. Acesta scria un material, mai mult cu conținut politic, activitatea G.A.C. / C.A.P-ului fiind reliefată în cel mult o pagină, iar cuvântarea lui Dej / Ceaușescu pe trei-patru pagini. Adunările generale se țineau o dată pe an.

Pe baza cererilor țăranilor se întocmea un *act constitutiv* în care se specifica scopul demersului: *de a clădi o gospodărie agricolă colectivă prin care să asigurăm victoria deplină asupra chiaburilor, asupra tuturor exploataților și dușmanilor celor ce muncesc*. Noii membrii trebuia să îndeplinească anumite condiții pentru a intra în G.A.C.: să vină cu tot pământul, animalele de muncă și inventarul agricol.

De exemplu, Barbu Olteanu, din comuna Radomirești, Raionul Drăgănești, Regiunea București, solicita intrarea în gospodăria din localitate cu următorul inventar agricol: 3,50 ha; se trecea cu patru brațe de muncă, și cu un ghioci. Cererea era datată 29 octombrie 1950. În alte cereri, am constatat ca era nelipsit sloganul *Trăiască lupta pentru pace*.

Componența unui G.A.C. la înființare denotă caracterul politic și zestrea lui modestă. Să urmărim exemplul colectivizării în comuna Comani. Suprafața agricolă a comunei este de 2.206 ha, din care 2.014 ha este teren arabil. În 1952 a luat ființă o întovărășire, *Olga Bancic*, urmată de înființarea altor trei. Procesul de cooperativizare a fost încurajat și de munca de lămurire dusă de cadrele didactice din localitate, în rândul copiilor dar și al taților, precum și de cei 33 de tovarăși veniți de la regiune - Pitești, și care, timp de 75 de zile au rămas în comună. În urma Plenarei din 16-17 iulie 1956 a luat ființă și G.A.C.-ul, care număra 25 de familii cu o suprafață de 54 Ha. Comitetul Executiv al Sfatului Popular își lua angajamentul ca până la 16 aprilie 1959 campania de cooperativizare să se încheie.

În primii ani țărani au intrat în G.A.C. pentru că „*i momea că le dă un purcel, câteva duble de porumb, lână, brânză (...); s-au dus cei mai săraci din comună*”. Ca inventar aduceau: o vacă, un bou, doi cai, 10 oi, trei pluguri, patru grape, patru care.

O altă condiție pentru înființarea unui G.A.C. era ca acesta să dețină un minim de 3 Ha pe cap de membru, sedii și magazii pentru buna desfășurare a activităților. Terenul nefiind suficient pentru G.A.C-uri de cele mai multe ori acesta era suplinit de la stat, sau prin *donatii*; nu au lipsit nici legile *ajutătoare* - H.C.M-uri, Decrete - vezi Decretul 308 din 1953. Cât privește sediile și celelalte dependențe, acestea vor fi asigurate prin deposedarea chiaburilor sau a țăranilor mijlocași. Au fost cazuri când, în gospodărie au fost primiți și chiaburi, pentru ca apoi să se procedeze la *epurări*, iar aceștia să fie îndepărtați, fără inventarul agricol viu sau mort și fără pământ.

Alegerea președintelui de G.A.C. se făcea în cadrul adunărilor generale la propunerea membrilor. După caracterizările care se făceau candidaților, putem deduce condițiile care trebuiau îndeplinite de către aceștia. Bădicuț Atanasie a fost ales pe data de 22 iulie 1956 președintele G.A.C.-ului *Secerișul*, din comuna Frunzaru. Este caracterizat astfel: „*are origine sănătoasă, are un nivel politic ridicat (...). Sunt convins că va conduce cu cinste gospodăria (...) muncitor, cinstit (...) n-are nici un viciu*”. Alegerea lui este aprobată, după o practică preferată a comuniștilor, în unanimitate. În realitate, alegerea președintelui se făcea la recomandările secretarului Comitetului Raional de partid, iar mai târziu, la cele ale instructorului de partid. Mărturia lui Mihai Vasile pune și mai mult în evidență modul în care erau făcute propunerile pentru alegerea președintelui, *era pus cineva să spună pe cine să propună ca președinte* numirea venea de la județ și cel propus rămânea până cădea în dizgrația partidului.

Prin selectarea defectuoasă a cadrelor de conducere, bazată în special pe caracterul politic, G.A.C-urile erau prost conduse și nu puteau atrage țăranii înstăriți. O imagine clară a criteriilor folosite în selectarea membrilor G.A.C. o aflăm dintr-o notă explicativă elaborată de secretarul comitetului de partid din 9 februarie 1962: „*asupra cadrelor de conducere din cadrul G.A.C-urilor din Raion, unde se poate arată că nu există nici un element fost chiabur sau care a făcut vreo politică înainte de 23 august 1944, de*

asemenea, nu există în conducerea G.A.C. elemente care au avut antecedente penale, toți sunt corespunzători din toate punctele de vedere”.

Comitetul de inițiativă al oricărei gospodării pe care am lua-o în discuție, prezintă aceleași caracteristici. Să luăm exemplul G.A.C-ului *Secerișul*: Bădicuț Atanasie, *om muncitor, a dat dovadă de atașament față de partid, este printre primii care a făcut cerere în gospodărie*; Voicu Nache: *om muncitor, cinstit și a fost printre primii care au făcut cerere*; Matei Aurel: *la înființarea întovăririi agricole a fost primul care a dat dovadă de muncă și este cinstit.*

Îndeplinind condițiile, Comitetul Executiv al Sfatului Popular al Regiunii București, a aprobat constituirea G.A.C-ului sub denumirea de *Progresul*.

BIBLIOGRAFIE

IZVOARE.

Documente de arhivă

- Serviciul Județean Olt al Arhivelor Naționale ale României
 Fond Sfatul Popular al Regiunii București: ds. 5 / 1952; 118 / 1952
 Fond Sfatul Popular al Raionului Drăgănești Olt: ser. Coord. Plan – ds. 11, 77 / 1950; 215 / 1953; 866 / 1959; 903 / 1960; 113, 225 / 1962
 Ibidem, Consilieratul Agricol Olt – ds. 5 / 1924; 5 / 1944
 Ibidem, sec. agricolă – ds. 11, 103 / 1952; 215 / 1953; 209 / 1954
 Ibidem, birou special – ds. 19, 24 / 1950; 14, 23, 113 / 1952; 9, 13, 16, 112 / 1953; 1 229 / 1962
 Ibidem, sec. org. – ds. 1 020 / 1956; 208 / 1959
 Ibidem, Fond Prefectura Olt – ds. 47 / 1944
 Ibidem, Fond P.M.R. – Comitetul Județean Olt – ds. 133 / 1949; 9 / 1950.
- Serviciul Județean Dolj al Arhivelor Naționale ale României
 Fond Sfatul Popular al Regiunii Craiova: ds. 19 / 1950; 3 / 1952; birou special – ds. 14, 20, 34, 89 / 1949; 17, 19, 23, 52, 71 / 1950; 18, 34, 41 / 1951; 9, 11, 39, 42, 119 / 1953; 18, 21 / 1954
 Ibidem, birou special – ds. 12 / 1953
 Fond Regionala P.M.R., secretariat: ds. 89 / 1951
 Ibidem, secția propagandă: ds. 11 / 1954
- Arhivele Statului Județul Serviciul Județean Teleorman al Arhivelor Naționale ale României
 Fond P.M.R., Comitetul județean Teleorman: ds. 74, 133 / 1949
 Fond Sfatul Popular Turnu Măgurele, secția agricolă: ds. 112 / 1949
- Arhiva Primăriei Radomirești
 Fond Registrul Agricol: ds. 2 / 1950-1951; 190/1950; 4 / 1959-1963, partea a II-a
- Arhiva Primăriei Sprâncenata
 Fond Registrul Agricol: ds. 77 / 1949.

Documente publicate

- Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Român, 25-28 decembrie 1955*, Editura de Stat pentru Literatură Politică, București, 1956.
- Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român, 20-25 iunie 1960*, Editura Politică, București, 1961.
- Documente cu privire la politica agrară a Partidului Muncitoresc Român*, Editura Politică, București, 1965.

GHEORGHIU DEJ Gheorghe, *Articole și cuvântări*, Editura P.R.M., București, 1951.

GHEORGHIU DEJ Gheorghe, *Articole și cuvântări, august 1959 – mai 1961*, Editura Politică, București, 1961.

GHEORGHIU DEJ Gheorghe, *Articole și cuvântări, iunie 1961 – decembrie 1962*, Editura Politică, București, 1962.

Periodice

Scânteia, 21 septembrie 1944; 13 decembrie 1944; 14 februarie 1945; 24 februarie 1945; 179/23 aprilie 1953; 184/28 mai 1953; 215/31 decembrie 1953; 25 decembrie 1955; 25 iunie 1960; 13 decembrie 1961.

Viitorul, 22 și 24 octombrie 1944.

Scânteia satelor, nr. 5, 23 mai 1948; nr. 8, 13 iunie 1948.

Muncitorul agricol, nr. 163, 11 ianuarie 1953; nr. 164, 8 iunie 1953.

Lupta de clasă, ianuarie 1962; aprilie 1962.

Legislație

Buletinul Oficial nr. 14 din 18 februarie 1950.

Monitorul Oficial, nr. 72 din 28 martie 1945; nr. 281 din 2 decembrie 1948.

Hotărâri ale Consiliului de Miniștri: nr. 1.650 din 10 iunie 1953; nr. 41, 42, 267, 299 din 1950; 326 din 1951; 308 din 1953.

Mărturii

Cârciu Ion, pensionar, 83 ani, Frunzaru (decedat).

Deaconu Dumitra, 60 ani, Frunzaru.

Marica Nicolae, pensionar 65 ani, Frunzaru (decedat).

Mihai Vasile, pensionar, 86 ani, Zănoaga.

Mirea Ilie, pensionar, 73 ani, Frunzaru (decedat).

Mogoș Lambe, pensionar, 71 ani, Frunzaru.

Popa Marioara, pensionară, 84 ani, Fălcoiu.

Smaranda Dumitru, pensionar, 84 ani, Frunzaru.

Smaranda Victor, inginer agronom, 56 ani, Frunzaru.

Vlad Florea, pensionar, 67 ani, Frunzaru (decedat).

Vlad Maxie, pensionar, 84 ani, Zănoaga.

LUCRĂRI GENERALE

Agricultura României, 1944-1964, Editura Agrosilvică, București, 1964.

Agricultura socialistă a României, Editura Politică, București, 1969.

Alianța clasei muncitoare în România, Editura Politică, București, 1969.

Dezvoltarea agriculturii în R.P.R., Editura Agrosilvică, București, 1958.

APOSTOL Gheorghe, *Eu și Gheorghiu Dej*, Editura de Casă, Regie proprie, București, 1998.

BACIU Nicolae, *Agonia României. Dosarele secrete acuză*, Saeculum, București, 1997.

BĂRBULESCU Mihai, DELETANT Dennis, HITCHINS Keith, PAPACOSTEA Șerban, TEODOR Pompiliu, *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1998.

BETEĂ Lavinia, *Maurer și lumea de ieri. Mărturii despre stalinizarea României*, Editura Felix, Arad, 1995.

- CARPENTIER I., LEBRUN F. (coord.) *Istoria Europei*, Editura Humanitas, București, 1997.
- CONSTANTINIU Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Univers Enciclopedic, București, 1997.
- FOCȘĂNEANU Eleodor, *Istoria constituțională a României, 1959 –1991*, Editura Humanitas, București, 1992.
- GEORGESCU Titu, *România în istoria Europei*, Holding Reporter, 1997.
- KOGĂLNICEANU Mihail, *Texte social-politice alese*, Editura Politică, București, 1997.
- LENIN V<ladimir> I., *Opere*, vol. I-XXXVIII, ediția a IV-a, Editura P.R.M. / Editura Politică, București, 1950-1969.
- Marx și Engels, *Opere*, vol. XVI, partea a II-a, Editura Cartea Rusă, București, 1948.
- LUCA Vasile, *Expunere asupra legii impozitului agricol. Legea impozitului agricol*. Editura P.M.R., București, 1949.
- STALIN I<osif> V., *Opere*, Editura Cartea Rusă, București, 1949.
- TISMĂNEANU Vladimir, *Fantoma lui Gheorghiu-Dej*, Editura Univers, București, 1995.

LUCRĂRI SPECIALE

- Anuarul Județului Olt*, Slatina, 1925.
- Anuarul Județului Olt*, Slatina, 1936.
- AVRAM Cezar, *Procesul de colectivizare a agriculturii în Regiunea Oltenia, 1949-1962*, teza de doctorat, Universitatea București, 1998.
- AVRAM Cezar, *Politica agrară în Oltenia anilor 1949-1962*, Editura de Stat, Craiova, 1999.
- BETEVA Lavinia, *Maurer și lumea de ieri. Mărturii despre stalinizarea României*, Editura Ioan Slavici, Arad, 1995.
- CĂTĂNUȘ Dan, ROSKE Octavian, *Colectivizarea agriculturii în România. Dimensiunea politică*, vol. 1, 1949-1953, Institutul Național pentru Studii Totalitarismului, București, 2000.
- CERNEA Mihail, *Sociologia Cooperativei Agricole*, Editura Academiei Române, București, 1974.
- CHIPER Ioan, CONSTANTINIU Florin, *Modelul stalinist de sovietizare a României*, vol. I, II, în *Arhivele Totalitarismului*, an III (1995), nr. 2.
- DELETANT Dennis, *România sub regimul comunist*, Fundația Academia Civică, București, 1997 (ediția în limba română).
- DELETANT Dennis, *Ceașescu și Securitatea. Constrângere și disidență în România anilor 1965 – 1989*, Editura Humanitas, București, 1998.
- DOBRINCU Dorin, IORDACHI Constantin, *Țărănimea și puterea. Procesul de colectivizare în România (1949-1962)*, Editura Polirom, Iași, 2005.
- FRUNZĂ Victor, *Istoria stalinismului în România*, Editura Humanitas, București, 1990.
- IANCU Gheorghe, ȚĂRĂU Virgiliu, TRĂȘCĂ Ottmar, *Colectivizarea agriculturii în România. Aspecte legislative*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca, 2000.
- IONESCU Ghiță, *Comunismul în România*, Editura Litera, București, 1994.
- KLIGMAN Gail, *Politica duplicității. Controlul reproducerii în România lui Ceaușescu*, Editura Humanitas, București, 2000 (ediția în limba română).
- LEVY Robert, *Gloria și decăderea Anei Pauker*, Editura Polirom, Iași, 2000 (ediția în limba română).
- LIICEANU Aurora, *Nici alb, nici negru. Radiografia unui sat românesc: 1948-1998*, Editura Nemira, București, 2000.
- MICLE Gheorghe, *Răscoala pământului. Istoria luptelor politice ale țărănimii române, 1933-1945*, Editura Frontul Plugarilor, București, 1949.

MUNGIU-PIPPIDI Alina, Althabe Gerard, *Secera și buldozerul. Scornicești și Nucșoara. Mecanisme de aservire a țaranului român*, Editura Polirom, Iași, 2002.

MURGESCU Costin, *Reforma agrară din 1945*, Editura Academiei R.P.R., București, 1956.

OPREA Marius, *Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente: 1949-1989*; studiu introductiv de Dennis Deletant, editura Polirom, Iași, 2002.

POPESCU Traian, *Colectivizarea în județul Olt: decembrie 1960 – ianuarie 1961, instaurarea comunismului. Între rezistență și represiune*, Fundația Academia Civică, București, 1995.

ROSKE Octavian, *Accente în strategia colectivizării. Articolul 209, Cod Penal*, în *Arhivele Totalitarismului*, an II (1994), nr. 1-2.

ROSKE Octavian, *Colectivizarea agriculturii. Represiunea totală 1957-1962*, în *Arhivele Totalitarismului*, an III (1995), nr. 3

TĂNASE Stelian, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej, 1948-1965*, Editura Humanitas, București, 1998.

TĂNĂSESCU Bogdan, *Colectivizarea între propagandă și realitate*, Editura Globus, București, 1994.

TRĂISTARU Elisabeta, *Cooperativizarea agriculturii. Cucerire istorică a revoluției și construcției socialiste în România*, Editura Ceres, București, 1989.

ȘANDRU Dumitru, *Reforma agrară din 1921 în România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975.

ȘANDRU Dumitru, *Populația rurală a României între cele două războaie mondiale*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1980.

ȘANDRU Dumitru, *Creditul agricol în România, 1918-1944*, Editura Academiei Române, București, 1985.

ȘANDRU Dumitru, *Reforma agrară din 1945 în România*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2000.

VULTUR Smaranda (ed.), *Istorie trăită – istorie povestită. Deportarea în Bărăgan (1951 – 1956)*, Editura Amarcord, Timișoara, 1997.